

སློབ་ཚན་བརྒྱུ་པ། རྫོད་དང་ཚ་ཚད།

CHAPTER : 10 HEAT AND TEMPERATURE

ང་ཚོའི་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་སྐོར། རྫོད་ཀྱིས་ཚ་བོ་དང་། རྫོད་འཇམ། གྲང་མོ་བཅས་ཀྱི་ཐ་སྐད་ནམས་རྒྱུན་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད། རྫོད་ཀྱིས་ཚ་གདུག་ཆེ་བའི་དབྱུང་ཁའི་ཉིན་ཞིག་ཅེས་དང་། གྲང་ངར་ཆེ་བའི་དགུན་གྱི་མཚན་མོ་ཞིག་ཅེས་བརྗོད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། རྫོད་ཀྱིས་དབྱུང་ཁར་ཚུ་གྲང་མོ་བདུང་བ་དང་དགུན་ཁར་ཇ་ཚ་བོ་བདུང་གི་ཡོད། གཟུགས་པོའི་ཚ་གྲང་གཉིས་ཀྱི་བསྐྱར་གྲངས་དེར་**ཚ་ཚད** (Temperature) ཅེས་བརྗོད་ཅིང་། སློབ་ཚན་གོང་མར། རྫོད་ཀྱིས་ཚ་འཇམ་ལོ་ཆས་སྤྱད་དེ་རང་ཉིད་ཀྱི་གཟུགས་པོའི་ཚ་ཚད་ཇི་ལྟར་འཇམ་ཚུལ་སྐོར་སྤྱངས་ཟིན། དཔེར་ན། ཚུ་རྫོན་མོ་ཞིག་གི་ནང་ལག་པ་འཇུག་སྐབས་རྫོད་འཇམ་གྱི་ཚོར་བ་སྐྱེ་བས་པ་དང་། ཚུ་གྲང་མོའི་ནང་ལག་པ་བརྒྱུག་ཆེ་གྲང་རེག་བསྐྱེད་པ་ཡིན། འདི་ནི་དཔེ་མཚོན་དང་པོའི་སྐབས་སུ་རྫོད་ཀྱི་བྱེད་ཀྱིས་ནི་ཚུ་ཚ་བོ་ནས་ལག་པའི་ནང་རྒྱ་བ་དང་དཔེ་མཚོན་གཉིས་པའི་སྐབས་སུ་རྫོད་ཀྱི་བྱེད་ཀྱིས་དེ་ལག་པ་ནས་གྲང་མོའི་ནང་དུ་རྒྱ་བའི་རྒྱུ་ཀྱིས་དེ་ལྟར་བྱུང་། ཚ་ཚད་ཀྱི་ཁྱད་པར་ལ་བརྟེན་ནས་ཡུང་པོ་གཅིག་ནས་ཡུང་པོ་གཞན་ཞིག་དུ་རྒྱ་བ་དེར་**རྫོད** (Heat) ཅེས་བརྗོད། རྫོད་ནི་ཚ་རྫོད་མཐོ་བའི་ཡུང་པོ་ནས་ཚ་རྫོད་དམའ་བའི་ཡུང་པོའི་སྤྱོད་ཀྱིས་རྒྱ་བ་ཡིན།

རྫོད་ནི་རྒྱས་པའི་ནམ་པ་གཞན་ལའང་འཕོ་འགྱུར་གཏོང་བྱུང་། དཔེར་ན། ལྷགས་ལ་རྫོད་བསྐྱེད་ཆེ་ལྷགས་དེ་དམར་པོར་གྱུར་ཏེ་འོད་འཕྲོ་བ་ཡིན། སྐབས་འདིར་རྫོད་ཀྱིས་འོད་བསྐྱེད་བྱུང་གི་ཡོད། རྫོད་ཀྱི་སྤྱོད་ཀྱིས་ལྷགས་ལ་**འཕྲུལ་འཕོར་གྱི་རྒྱས་པར** (Mechanical energy) འཕོ་འགྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རྫོད་ནི་རྒྱིག་ཆས་ཁྱད་པར་ཅན་བརྒྱུད་སློབ་གྲྭ་གི་ནམ་པར་འཕོ་འགྱུར་གཏོང་བྱུང་།

རྒྱས་པའི་ནམ་པ་གཞན་ནམས་ཀྱང་རྫོད་དུ་བསྐྱར་ཚོགས་སྟེ། དཔེར་ན། རྫོད་ཀྱིས་ལག་པའི་མཐིལ་ཕན་ཚུན་ལྷགས་ཆེར་གཟུབས་པའི་ཐབས་ལམ་(དངོས་ཁམས་ཀྱི་རྒྱས་པ) ལ་བརྟེན་ནས་རྫོད་འགྱུར་གི་ཡོད་པ་ཚོར་བྱུང་བ་དང་།

ཡུང་ལ་ཞིག་མཁའ་རྒྱུད་ནང་རྒྱུ་སྐབས། རྣམ་གྱི་རྣམ་པ་དེ་རྫོང་དུ་བརྒྱུ་གྱི་ཡོད་ལ། སེལ་དོག་ནང་གི་སློབ་གྲྭ་གི་རྣམ་པ་ལའང་འོད་དང་རྫོང་དུ་བརྒྱུ་རྩུབ།

རྫོང་གིས་ཕྱང་པོའི་ནང་བྱེད་རྣམས་མི་འདྲ་བ་གང་དག་འདོན་གྱི་ཡོད་དམ། རྫོང་ནི་ཕྱང་པོ་ཞིག་ནས་གཞན་དུ་འཕྲོ་འགྲུར་ཅི་ལྟར་བྱེད་དམ། རྫོང་ཚད་འཇལ་བྱེད་གྱི་ཚད་གཞི་ནི་གང་ཡིན་ནམ། སློབ་ཚན་འདིའི་ནང་། རྫོང་གིས་གོང་གསལ་གྱི་གནད་དོན་ཚང་མ་འདི་སློབ་སློབ་སློབ་བྱ་རྒྱུ་རེད།

10.1 རྫོང་གྱི་བྱེད་རྣམས། *Effects of Heat*

རྫོང་གིས་དངོས་པོའི་སྟེང་རྫོང་གྱི་བྱེད་རྣམས་སྣ་ཚོགས་ཤིག་འབྱུང་གི་ཡོད་པ་ཤེས་ཡོད། རྫོང་བྱུང་བའི་སྐབས་སུ། ཚུ་ཚ་པོའི་ནང་ཁ་བ་བཟུ་སྟེ་རིམ་གྱིས་ཡལ་འགོ་བ་ཡིན། དངོས་པོ་ཞིག་ལ་རྫོང་བཏང་ཚེ། དངོས་པོ་དེར་འགྲུར་བ་སྣ་ཚོགས་ཤིག་འབྱུང་གི་ཡོད། ཆེས་སྤྱིར་བཏང་གི་འགྲུར་བ་ཞིག་ནི་ཕྱང་པོའི་ཚ་རྫོང་འཕེལ་བ་དེ་ཡིན་ལ། འགྲུར་བ་ཁ་གསལ་ནི་མངོན་གསལ་ཞིག་མ་ཡིན་ཏེ། དངོས་པོར་རྫོང་བརྒྱུད་ཚེ་དངོས་ཚད་ཅུང་ཚེར་འགྲུར་བ་ཡིན། རྫོང་བཏང་བ་ན། དངོས་པོའི་གྲུབ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་པ་འགྲུར་ཏེ་སྐྱ་གཟུགས་དེ་གཤེར་གཟུགས་སུ་འགྲུར་བ་དང་། གཤེར་གཟུགས་དེ་རྒྱུད་གཟུགས་སུ་འགྲུར་འགོ་བ་ཡིན། འདི་ནི་ད་ཚོར་རྒྱུས་མངའ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་རྫོང་གྱི་བྱེད་རྣམས་དེ་རེད། རྫོང་གིས་རྣམས་འགྲུར་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་ཕལ་ཆེ་བ་ཇི་མཁོ་གསལ་སུ་གཏོང་བྱུང་བ་མ་ཟད། རྫོང་ལྡན་རྣམས་གསོད་ཀྱང་བྱུང་སྟེ། ད་ཚོས་འོ་མ་དང་རྒྱ་བསྐོལ་བའི་ལམ་ནས་དེའི་ནང་གནས་པའི་གཞོན་འཚོ་ཅན་གྱི་སྤྲ་སྲིན་རྣམས་གསོད་གྱི་ཡོད།

རྒྱ་བསྐྱེད། *Expansion*

རྫོང་བཏང་ཆེ་སྐྱ་གཟུགས་དང་། གཤེར་གཟུགས། རྒྱུད་གཟུགས་མངའ་ཆེ་ཤོས་རྒྱ་བསྐྱེད་གྱི་ཡོད་དེ། རྫོང་གཏོང་བའི་སྐབས་སུ་གྲུབ་རྣམས་མི་འདྲ་བ་རྣམས་རྒྱ་བསྐྱེད་ཚུལ་ཡང་མི་འདྲ་སྟེ། རྒྱགས་རིགས་ལས་གྲུབ་པའི་སེལ་རྫོང་གྱི་ཁ་གཙོད་ནི་རྒྱ་འཁོལ་གྱིས་ཚ་བོ་བཟོས་ཏེ་རྒྱག་ཏུ་གཏོང་བྱུང་གྱི་ཡོད། འདིའི་སློབ་ད་ཚོས་བྱེད་སློབ་ཞིག་བཙམས་ཏེ་སློབ་བར་བྱའོ། །

བྱེད་སློབ་1. སིང་དུམ་ཆ་གཅིག་འབྱུང་ཡོང་སྟེ། དཔེ་རིས་༡༠་༡ ནང་བཞུན་པ་ལྟར་དེའི་སྟེང་རྒྱགས་མདའ་ཞིག་གསལ་རྒྱགས་ལེབ་རིང་པོ་ཞིག་འཕྲེད་དུ་ཞོག། རྒྱགས་མདའ་དེའི་སྟེང་གཅིག་བཞུན་པོར་བཞུན་རྣམས་རྣམས་རྒྱགས་མདའི་སྟེ་གཞན་དེའི་འོག་ཏུ་རྒྱགས་ཁབ་ཞིག་འཕྲེད་དུ་གཟུབ་གཟུབ་གྱིས་བཞུག་སྟེ། ཁབ་མིག་ནང་སིང་གྲུར་སྤེལ་ཞིག་གོང་དེར་ཡར་

བསྐྱངས་ཏེ་བཅུགས། དེ་ནས་ཨ་རག་ཉིང་ཁུས་བཟོས་པའི་སྒྲོན་མེས་ཚ་དོད་བསྐྱེད་དུ་བཅུག་ནས་བཟུངས་ན་ཅི་ཞིག་འབྱུང་
ངམ་ཞེ་ན།

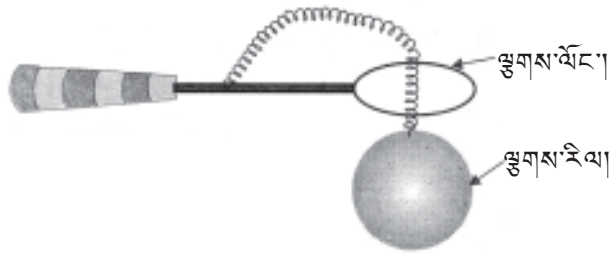
ཁྱེད་ཀྱིས་མཐོང་གསལ་ལ། བྱིང་ཐུར་ཕྱོམ་
དེ་ག་ལེར་སྒོར་བ་རྒྱག་པ་སྟེ། ལྷགས་མདའ་དེ་དོད་ཀྱིས་
ངར་བྱུང་ནས་རྒྱ་བསྐྱེད་པ་དང་ལྷན་དུ་ཁབ་དེ་ཅཔ་སྒྲིལ་
ཐེབས་ཀྱི་ཡོད་པས་ཁབ་མིག་དུ་བཅུགས་པའི་བྱིང་ཐུར་
ཕྱོམ་དེ་འཁོར་གྱི་ཡོད། ཁྱེད་ཀྱིས་ལྷགས་མདའ་ལེབ་རིང་མོ་
དང་ལྷགས་མདའ་ཚབ་དུ། ཀླུ་འཁོར་གྱི་འཁོར་ལོའི་
ཅིབས་མ་ལུ་བྱུང་ལྷགས་སྐྱེད་སྐྱེད་དེ་བྱེད་སྟེ་འདི་བཙམས་ཚོག

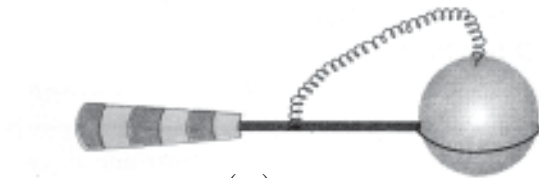
དཔེ་རིས་༡༠༡ ལྷགས་མདའ་ངར་ནས་རྒྱ་བསྐྱེད་དེ་ལྷགས་ཁབ་
འགྲུལ་སྐྱོད་བྱེད་བཞིན་པ།

བྱེད་སྟོན་2. བྱེད་སྟོན་༡༠་༡ ཀ་པ་ནང་བསྟན་པ་ལྟར། ཁྱེད་ལ་ཨ་ལོང་ཞིག་དང་ལྷགས་ཀྱི་སྒྲོལ་ཞིག་དགོས་པ་

དང་། ལྷགས་སྒྲོལ་དེ་ཨ་ལོང་དེའི་ནང་འདོག་
སྐབས། ཨ་ལོང་ནང་ལས་སྒྲོལ་རྒྱ་བྱུང་གྱི་ཡོད་
མོད། འོན་ཀྱང་བྱེད་སྟོན་༡༠་༡ ཁ་པ་ལྟར་ལྷགས་
སྒྲོལ་དེར་དོད་བསྐྱེད་དེ་ཨ་ལོང་དེའི་ནང་བཞག་
ན་ཅི་ཞིག་འབྱུང་ངམ་ཞེ་ན། ཁྱེད་ཀྱིས་མཐོང་
གསལ་ལྟར། ལྷགས་སྒྲོལ་ལ་དོད་བསྐྱེད་དེ་ཆེ་རུ་
ཕྱིན་ཡོད་པས་ཨ་ལོང་ནང་འགགས་ནས་མར་ཐོན་
བྱུང་གྱི་མེད།

(ཀ)

(ཁ)

དཔེ་རིས་༡༠་༡ ཀ) དོད་མ་བྱུང་བའི་སྒྲོན་དུ་ལྷགས་རིལ་དེ་
ཨ་ལོང་ལས་ཞོར་འགོ་བཟོ། ཁ) དོད་བྱུང་བའི་རྗེས་སུ་ལྷགས་
རིལ་རྒྱ་བསྐྱེད་དེ་ཨ་ལོང་ནང་འགགས་ནས་སྒོད་པ་ཡིན།

གོང་གི་བྱེད་སྟོན་དེ་གཉིས་ལས་ང་ཚོས་
མཐའ་སྒྲིམ་བྱ་བྱུང་བ་ཞིག་ལ། སྲ་གཟུགས་ལ་དོད་
བཏང་ན་ཆེ་རུ་བསྐྱེད་གྱི་ཡོད། འོ་ན། གཤེར་
གཟུགས་དང་རླུང་གཟུགས་ལ་དོད་བསྐྱེད་ན་རྒྱ་
བསྐྱེད་པ་ཡིན་ནམ་མིན་ཞེ་ན། ང་ཚོས་འཚོལ་བར་བྱའོ། །

བྱེད་སྒྲིལ། 3. ཚོན་སྐྱུག་ཅིག་དང་དཀྱིལ་དུ་ཁྲུང་བུ་ཡོད་པའི་
 འབྲིག་གི་ཁ་གཙོད་ཅིག་འབྲེལ་ཡོང་སྟེ། འབྲིག་གི་ཁ་གཙོད་དེའི་
 ཁྲུང་བུའི་ནང་རྩ་པའི་ཤེལ་གྱི་སྐྱུག་གི་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་
 དེ་ནས་
 དཔེ་རིས་༡༠་ཉ ནང་བཞུག་ཚོན་སྐྱུག་གི་མཚུ་ཉིའི་དབར་དུ་ཚུ་སྐྱུག་ས་
 ཉི་འབྲིག་གི་ཁ་གཙོད་དེས་ཚོན་སྐྱུག་གི་ཁ་དམ་པོར་བཅད་རྗེས་ཚུས་
 ཁྲིའི་མཚམས་དེར་ཉག་ས་ཚུའི་བ། དེ་ནས་ཚོན་སྐྱུག་དེ་མེ་ཚུའི་ཐོག་
 བཞག་སྟེ་རྫོན་བསྐྱེད་དུ་བཅུག་ནས་སྐྱུག་གི་ནང་གི་ཚུའི་གནས་ཚད་
 ལ་ཚུའི་སྟེ། སྐབས་དེར་ཁྲིའི་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་
 དུ་འཕར་ཡོད་པ་མཐོང་བྱུང་། བྱེད་སྐྱུག་འདི་སྐར་ལས་གསལ་པོར་
 མཐོང་ཚེད། ཁྲིའི་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་

དཔེ་རིས་༡༠་ཉ

གཤེར་གཟུགས་ལ་རྫོན་བྱུང་སྐབས་ཚུ་བསྐྱེད་པ།

དཔེ་རིས་༡༠་ལ

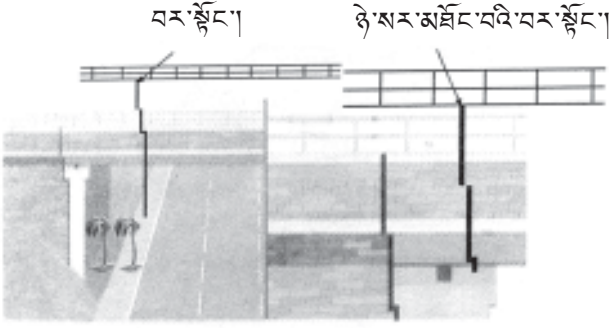
ཚུང་གཟུགས་ལ་རྫོན་བྱུང་སྐབས་ཚུ་བསྐྱེད་པ།

དེ་ནས་ཚོན་སྐྱུག་ལ་རྫོན་མཚམས་བཞག་སྟེ་གང་དུ་བཅུག་
 རྗེས། ཚུའི་གནས་ཚད་ལ་ཅི་ཞིག་འབྱུང་མིན་སྟེ་ཞིབ་བྱིས།

བྱེད་སྒྲིལ། 4. སྐར་ཡང་། བྱེད་སྒྲིལ་3 པའི་ནང་བཞུག་པ་ལྟར་ཚོན་སྐྱུག་ཅིག་དང་སྐྱུག་བུ་བུ་སྐྱུག་པའི་འབྲིག་གི་ཁ་
 གཙོད་ཅིག་ཁྲིའི་ཡོང་སྟེ། སྐྱུག་དེའི་སྟེ་གཙོག་ཚོས་ལྷན་ཚུའི་ནང་སྐར་ས་ཙམ་བྱས་རྗེས་སྐྱུང་སྟེ། ཚོས་ལྷན་ཚུའི་
 ཐིག་ས་པ་གཙོག་སྐྱུག་གི་ནང་གནས་སུ་འཇུག་དགོས། (དཔེ་རིས་༡༠་ལ) དེ་ནས་འབྲིག་གི་ཁ་གཙོད་དེས་ཚོན་སྐྱུག་གི་
 ཁ་དམ་པོར་ཚོན། སྐྱུག་གི་ནང་གི་ཚུ་ཐིག་ས་དེ་གནས་གང་དུ་ཡོད་མེད་ཉག་ས་ཚུའི་བ། དེ་རྗེས་ཚོན་སྐྱུག་དེ་མེ་ཚུའི་ཉི་
 སར་བཅད་བའམ་ཁྲིའི་ལྷོ་
 གི་ཚོས་ལྷན་ཚུ་དེ་གོང་དུ་འཕར་ཡོད་པ་མཐོང་བྱུང་། དེ་རྗེས་ཚོན་སྐྱུག་ལ་རྫོན་གཏོང་མཚམས་བཞག་སྟེ་གང་མོར་འབྱུར་
 པའི་སྐབས་སུ་ཚོས་ལྷན་ཚུ་ཐིག་ས་ཀྱི་གནས་སར་ལྷོ་
 འཛིན་མི་རུང་། དེ་ལྟར་བྱས་ཚེ་ཚོན་སྐྱུག་ནང་གི་ཚུང་གཟུགས་ལྷག་ས་ཚེར་ཚུ་བསྐྱེད་དེ་སྐྱུག་གི་སྐྱུ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་
 ན་ཚོན་སྐྱུག་གས་ཀྱང་སྟོན་དོ། །

གོང་གི་བྱེད་སྒྲིལ་དེ་དག་གིས་སྐྱུ་གཟུགས་དང་། གཤེར་གཟུགས། ཚུང་གཟུགས་བཅས་ལ་རྫོན་བཏང་ཚེ་ཚུ་བསྐྱེད་
 པ་དང་། དེ་ལས་ཚོས་ལྷན་ཚུ་གང་དུ་བཅུག་ཚེ་ཀྱུ་ལ་འགོ་བ་བཞུག་ཡོད། གཤེར་གཟུགས་ནི་སྐྱུ་གཟུགས་ལས་ཚུ་བསྐྱེད་ཚུ་ལ་

ལྷགས་ཆེ་ཞིང་། རྒྱང་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱ་བསྐྱེད་ནི་གཤེར་
 གཟུགས་དང་སྲ་གཟུགས་གཉིས་ལས་ལྷགས་ཆེ་ལོ། །
 རྒྱང་བསྐྱེད་དེ་དངོས་རྩལ་རྒྱ་བསྐྱེད་ཚུལ་འདི་ནི་ང་ཚོའི་
 ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ཁྲིད་པེད་སློབ་མང་པོ་ཞིག་ཡིད།
 དཔེར་ན། ཤེལ་སློབ་སློབ་གྲྭ་ལྷགས་རིགས་ཀྱི་ཁ་གཅོད་
 སྤེལ་དགོས་ཆེ་ཚུ་ཚ་པོ་ནང་བཞག་སྟེ་རྒྱང་བཏང་ན་
 ལྷགས་ཀྱི་ཁ་གཅོད་སླུག་ཏུ་འགོ་བ་ཡིན། ཤོང་ལྟར།
 ཤིང་ཉ་འཁོར་ལོ་སློབ་ལྷགས་ཀྱི་མཐའ་ཤན་དམ་པོར་བརྟེན་སྐབས་ལྷགས་མགར་ཚོས་ཐོག་མར་མཐའ་ཤན་དེ་མེ་རུ་ངར་
 བཏང་རྩལ་ལྷགས་ཀྱི་མཐའ་ཤན་དེ་རྒྱ་བསྐྱེད་པར་བརྟེན་ལས་སྲ་པོར་འཁོར་ལོའི་སློབ་བརྟེན་ཐུབ། མཐའ་ཤན་དེ་གང་
 མོར་གྲུར་པ་ན་དེ་རྒྱང་དུ་བསྐྱུམས་ནས་འཁོར་ལོའི་སློབ་དམ་པོར་བཅེངས་ནས་སློབ་པ་ཡིན།

དཔེ་རིས་༡༠༥ ཟམ་པའི་སློབ་གྲྭ་ཨར་འདམ་དོ་གཅེས་དབར་
 གྱི་ལྷ་མཚམས་སུ་བར་སློབ་རྒྱ་བུ་རེ་བཞག་ཡིད།

ལྷགས་ཀྱི་ཟམ་ཆེན་ཚམས་ཀྱི་སྟེ་གཅིག་ཏུ་སློབ་གཞི་དམིགས་བསལ་ཅན་བཟོས་ཏེ་རྒྱ་བསྐྱེད་ཐུབ་པར་བྱས་ཡོད་
 ཅིང་། ཨར་འདམ་སླུག་མ་ནམས་ཀྱི་རྒྱང་བསྐྱེད་ཆེ་རྒྱུ་ལྷ་མཚམས་སུ་བར་སློབ་བཞག་སྟེ་བཟོ་སྐྱེན་བྱས་ཡོད། (དཔེ་རིས་༡༠༥)
 དབྱར་ཁར་ཚ་བ་ཆེ་བའི་སྐབས་སུ་ཨར་འདམ་སླུག་མ་ནམས་རྒྱ་བསྐྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས། རྒྱ་བསྐྱེད་སའི་ལྷ་ཚོགས་ཚམས་སུ་
 ལྷགས་ཐག་གིས་བཅེངས་ཡོད། ཤོང་གི་གནས་ལུགས་བཞིན། མེ་འཁོར་ལྷགས་ལམ་གྱི་དུམ་མཚམས་ནམས་སུ་འང་
 བར་མཚམས་རྒྱང་དུ་རེ་བཞག་ཡོད།

- དྲི་བར་ལན་ཐོབས།**
- ༡། རྒྱང་གྱིས་གང་ངར་ལྡན་པའི་དངོས་པོ་གང་རུང་ཞིག་ལ་ལག་པས་རེག་སྐབས་ཁྲིད་ཀྱི་རྣམ་པ་ལག་པ་ནས་དངོས་པོ་དེར་
 རྒྱུའམ། ཡང་ན་དངོས་པོ་དེ་ལས་ཁྲིད་ཀྱི་ལག་པར་རྒྱ་བ་ཡིན། རྒྱ་མཚན་ཤོད།
  - ༢། སྲ་གཟུགས་དང་གཤེར་གཟུགས་གཉིས་ལས་རྒྱ་བསྐྱེད་ཀྱི་ལྷགས་གང་ཆེ་བ་ཡིན།
  - ༣། ཤེལ་སློབ་དུ་ཚུ་ཚ་པོ་སླུགས་སྐབས་མཚམས་རེར་ཤེལ་སློབ་ཆག་རྒྱ་བུ་འགོ་བའི་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ནམ།
  - ༤། རྒྱང་གྱིས་ལྷགས་ལམ་གྱི་འབྲེད་ལྷགས་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་བར་མཚམས་རྒྱང་དུ་རེ་བཞག་ཡོད་མེད་མཐོང་ཚུངས་པར། བར་
 མཚམས་དེ་ཅིའི་སློབ་བཞག་པ་རེད་དམ།

གཟུགས་འགྱུར།

ཁྱེད་ཀྱིས་དངོས་རྒྱུ་ཚུགས་སྤྱོད་གཟུགས་དང་། གཤེར་གཟུགས། རླུང་གཟུགས་སྟེ་རྒྱ་མཚོ་ལ་གསུམ་དུ་གནས་ཡོད་པ་ཤེས་ཟིན། དཔེར་ན། སྤྱོད་གཟུགས་རྒྱུ་མཚན་པར་གནས་པའི་འབྲུགས་པ་དང་སྤྱོད་ཚུལ་ལྟ་བུ་ཤིང་བྱུང་ཚེ་བཞུགས་ཏེ་གཤེར་པའི་རྒྱུ་མཚན་པར་འགྱུར་ཞིང་། འབྲུགས་པ་བཞུགས་པའི་ཚུ་དེ་སྤྱོད་མཚན་ལྟར་འཁོལ་དུ་བཞུགས་ཚེ་རླུང་མཚན་པར་འགྱུར་བ་ཡིན། ང་ཚོས་གཤམ་གྱི་ཕྱེད་སྟོ་བརྒྱུད་དེ་འགྱུར་ཚུགས་པ་ཤེས་ཏོགས་མང་དུ་གཏོང་བར་བྱའོ། །

ཕྱེད་སྟོ། 5. 500 mL ཅན་གྱི་སྟེག་ཐོར་ཞིག་གི་ནང་། 200 - 300 g ཅན་གྱི་འབྲུགས་པ་དོག་རྒྱག་ཅིག་རྒྱགས། ཚ་ལང་ལ་ཡོ་ཆས་འབྲུགས་པའི་ནང་ཡོངས་སུ་ཐིམ་བཞུགས་སྟེ་ཚ་ཚད་ཅི་ཅམ་ཡིན་མིན་ཟིན་ཀྱིས་ཐོབ་སུ། དེ་ནས་སྟེག་ཐོར་གྱི་འོག་དོད་བཏང་སྟེ་སྐར་ཆ་སུམ་ཅུ་རེའི་མཚན་སྤྱོད་ཚུ་ཅི་ཅམ་འཕར་ཡོད་མེད་ཐོ་བརྒྱབ་ནས་འབྲུགས་པ་བཞུགས་ཚེ་ཚ་ལར་དུ་ལྟ་ཞིབ་བྱོས། དེ་བཞིན་འབྲུགས་པ་བཞུགས་ཟིན་པའི་ཚུ་དེ་སྤྱོད་མཚན་ལྟར་དོད་བཏང་སྟེ་སྐར་མ་རེ་རེའི་མཚན་སྤྱོད་ཚུ་ཚ་ལར་འགྱུར་ཚུགས་ཏེ་ཅི་བྱུང་ཐོ་འགོད་ཀྱིས་སྐར་མ་ལྟར་རིང་བརྒྱུད་མར་ལྟ་ཞིབ་བྱོས། ཟིན་ཐོ་རྒྱུ་ལྟར་རེ་ལྟ་ཞིབ་བྱོས།

རེ་ལྟ་ཞིབ་ཀྱི་འབྲུགས་པ་བཞུགས་པ།		
དུས་ཚོད།	དངོས་པོའི་རྒྱུ་མཚན་པ།	ཚ་ཚད།
0 སྐར་ཆ།	སྤྱོད་གཟུགས།	0°C
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—

སྤྱོད་ཚུ་ཚ་ལར་འགྱུར་ཚུགས་ཏེ་བྱུང་ཐོ་འགོད་ཀྱིས་སྐར་མ་ལྟར་རིང་བརྒྱུད་མར་ལྟ་ཞིབ་བྱོས། ཟིན་ཐོ་རྒྱུ་ལྟར་རེ་ལྟ་ཞིབ་བྱོས། རེ་ལྟ་ཞིབ་ཀྱི་ཚུ་ཚད་ལྟར་འགྱུར་བྱུང་བ་ལྟར་ལྟ་ཞིབ་བྱོས།

རེ་ལྟ་ཞིབ་ལས་དོ་སྐར་བྱུང་གསལ་ཞིག་ལ། འབྲུགས་པ་བཞུགས་ཚེ་ཚ་ལར་གྱི་ཚ་ཚད་ནི་འགྱུར་ཚུགས་ཅི་ཡང་མེད་པར་ཚ་ཚད་0°C ཡིན། འབྲུགས་པ་བཞུགས་བཞིན་པའི་སྐབས་དེར་དོད་བཏང་མཚན་མེད་པར་

བཏང་ཡོད་ནའང་དེའི་ཚ་ཚད་ལ་འགྱུར་ཚུགས་གང་ཡང་བྱུང་མེད། དེས་ན་དོད་ཀྱི་ཕྱེད་ལྷན་དེ་གང་དུ་སྤྱིན་པ་ཡིན་ནམ་ཞེ་ན། ཁྱེད་ཀྱིས་མཐོང་གསལ་ལྟར། འབྲུགས་པ་དེ་སྤྱོད་གཟུགས་ནས་གཤེར་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་མཚན་པར་འགྱུར་བ་བྱུང་ཡོད་པས། དོད་ནི་འབྲུགས་པ་བཞུགས་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྱེད་མེད་སྟེ་ཕྱི་ལྟར་ཡོད་པ་དང་། འབྲུགས་པ་བཞུགས་ཟིན་རྗེས་གཞི་ནས་

ཚུའི་ཚ་ཚད་འཕར་གྱི་ཡོད། དངོས་རྒྱུ་ལོག་སྤྱོད་གཟུགས་ནས་གཤེར་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་མཚན་པར་འགྱུར་མཚན་གྱི་ཚ་ཚད་དེར། ང་ཚོས་དངོས་རྒྱུ་དེའི་བཞུགས་ཚུའི་ཚ་ཚད་(Melting point) ཟེར། ལ་ཚན་ཚ་ཚད་63

རེ་ལྟ་ཞིབ་ཀྱི་དངོས་རྒྱུ་ལོག་སྤྱོད་བཞུགས་ཚུའི་ཚ་ཚད་ལྟར་མཚན་སྤྱོད་ཚུ་ཚ་ལར་འགྱུར་བཞུགས་པ།			
སྤྱོད་གཟུགས།	བཞུགས་ཚུའི་ཚ་ཚད།	སྤྱོད་གཟུགས།	བཞུགས་ཚུའི་ཚ་ཚད།
འབྲུགས་པ།	0°C	ཉི་ཚོ།	419.58 °C
ལྗགས།	1535 °C	ནཔ་ཕི་ལིན།	80 °C

ཁལ་ལོ་རི་ཚུང་བའི་ཚད་གཞི་དང་ཁྱད་པར་འབྱེད་ཚེད། མཚམས་རེར་ཟས་རིགས་ཀྱི་མིང་བྱང་སྟེང་དུ་གི་ལོ་ཁལ་ལོ་
རི་མཚོན་བྱེད་དུ་དབྱིན་ཡིག་གི་ཡིག་ཚེན་C འབྲི་བའམ། cal ཞེས་ཀྱང་འབྲི་ཡི་ཡོད།

10.3 རྫོང་གྱི་ཤོང་ཚད་རིས་ཅན། Specific Heat Capacity

ཚུ་སྐྱ་རམ་1 དེ་ཚ་ཚད་1 °C འཕར་བར་རྫོང་ཁལ་ལོ་རི་གཅིག་གཏོང་དགོས་ན། ཟ་སྐྱུམ་སྐྱ་རམ་1 ལ་གོང་
གི་ཚད་དང་མཐུན་པའི་རྫོང་བྱང་ན་དེའི་ཚ་ཚད་ག་ཚོད་འཕར་གྱི་རེད་དམ། ག་གམ་གྱི་བྱེད་སློབ་ཚུད་དེ་ར་ཚོས་དེའི་
ལན་འཚོལ་བར་བྱའོ། །

བྱེད་སློབ་6. ཚུ་རྩ་མ་འདྲ་ཞིང་ཆེ་ཚུང་ཡང་མཚུངས་པའི་སྲེག་ཤེར་གཉིས་འབྲེར་ཡོང་ནས། སྲེག་ཤེར་སོ་སོའི་
ནང་ཚུ་དང་ཟ་སྐྱུམ་200 g རེ་བྲུགས། ཐོག་མར་སྲེག་ཤེར་དང་པོ་དེའི་ནང་ཚ་འཇལ་ཡོ་ཆས་བཅུགས་ཏེ་ཚུའི་ཚ་ཚད་
འཇལ་ཏེ་ཟིན་ཐོ་ཁོད། དེ་ནས་སྐར་མ་གསུམ་རིང་ཨ་རག་ཉིང་ཁྲའི་སློབ་མེ་ཡིས་རྫོང་ཐོངས། རྫོང་གཏོང་སྐབས་ཚུ་
དེ་དགུགས་ནས་རྫོང་ཕྱོགས་གཅིག་དུ་སྐྱེད་དགོས། མཐའ་མར་མེ་གཏོང་མཚམས་བཞག་སྟེ་ཚུའི་ཚ་ཚད་ག་ཚོད་ཡིན་
མིན་སྟོན། མཇུག་མཐའི་ཚ་ཚད་དེ་ལས་ཐོག་མའི་ཚུའི་ཚ་ཚད་འཇེན་པའི་ཐོབ་གངས་དེ་ནི། རྫོང་བྱང་བ་ལས་བྱང་
བའི་ཚ་ཚད་ཡིན་ནོ། །

གོང་དང་ཡུན་མཚུངས་ཀྱི་སྐོ་ནས་ཟ་སྐྱུམ་བེད་སྐྱེད་དེ་བསྐྱར་སྐྱོས་ཀྱིས་ཚོད་ལྟ་བུས་ཏེ། ཟ་སྐྱུམ་གྱི་ཚ་ཚད་ཅི་
ཅམ་འཕར་ཡོད་མེད་ཚོལ། ཚུ་དང་ཟ་སྐྱུམ་སོ་སོའི་ཚ་ཚད་འཕར་ཚད་གཤེབས་བསྐྱར་བྱོས། འདིར་དོ་སྣང་འབྱུང་བ་
ཞིག་ལ། ཚུ་དང་ཟ་སྐྱུམ་གཉིས་ལ་སྐྱེད་པའི་སྲེག་ཤེར་དང་། རྫོང་ཁྲངས། ཡུན་ཚད་བཅས་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པ་སྟེ།
ཚུ་དང་ཟ་སྐྱུམ་གཉིས་ལ་རྫོང་ཚད་གཅིག་པ་བྱང་ནའང་། ཟ་སྐྱུམ་གྱི་ཚ་ཚད་ནི་ཚུའི་ཚ་ཚད་ལས་མང་དུ་འཕར་ཡོད་པ་
མཐོང་བྱུག།

དེར་བརྟེན། དངོས་རྩིས་མི་འདྲ་བར་རྫོང་ཚད་གཅིག་མཚུངས་བྱང་ནའང་ཚ་ཚད་གྱི་མཐོ་དམན་ལ་ཁྱད་པར་
འབྱུང་བ་ཤེས་སྟེ། བཤད་སྟངས་གཞན་ཞིག་ལྟར་ན། གལ་སྲིད་མང་ཉུང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་དངོས་རྩིས་མི་འདྲ་
བ་རྣམས་ཀྱི་ཚ་ཚད་མཐོ་དམན་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་ཡོང་དགོས་པ་སྟེ། དཔེར་ན་1 °C ཐོག་གནས་པར་བྱེད་པ་ལ།
རྫོང་ཚད་མང་ཉུང་མི་འདྲ་བ་གཏོང་དགོས་ཞེས་པ་དེ་ཡིན། འདི་ལྟ་བུའི་དངོས་རྩིས་ཀྱི་ཁྱད་ཚོས་འདི་ལ་དངོས་རྩིས་དེའི་

དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་(Heat capacity) ཅེས་བརྗོད་དོ། །ཤེས་ཟེན་པའི་དངོས་ཚུལ་གི་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་ནི། དངོས་ཚུལ་དེའི་ཚ་ཚད་ $1\text{ }^{\circ}\text{C}$ འཕར་བར་དགོས་པའི་དྲོད་ཀྱི་འཕོར་ཚད་དེ་རེད། **བྱེད་སྒོ་6** པ་ལས་ཁྱེད་ཀྱིས་ཟ་སྐྱུལ་དེའི་ཚ་ཚད་ $1\text{ }^{\circ}\text{C}$ འཕར་བར་དགོས་པའི་དྲོད་ཀྱི་འཕོར་ཚད་ནི་ཚུ་ལས་ཉུང་བ་ཡོད་པ་མཐོང་ཟེན་པ་ཡིན། དེར་བརྟེན། ཟ་སྐྱུལ་དེའི་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་ནི། དེ་དང་འཕོར་ཚད་མཚུངས་པའི་ཚུའི་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་ལས་ཉུང་བ་ཡོད། དངོས་ཚུལ་གི་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་ནི་དངོས་ཚུལ་དེའི་གདོས་ཚད་(Mass)ལ་རག་ལས་ཤིང་། དེས་**དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་དེས་ཅན་**(Specific heat capacity) ཞེས་པའི་གྲངས་ཚད་མཚོན་པར་སྐར་བས་སྐབས་བདེ་བར་གྱུར་ཡོད། དངོས་ཚུལ་གྱི་གདོས་ཚད་ལ་བརྟེན་ནས་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་བརྗོད་བཞིན་པ་ཡིན། དངོས་ཚུལ་གི་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་དེས་ཅན་ཞིག་ནི་ཀི་ལོ་གླེ་རམ་ 1 ཅན་གྱི་དངོས་ཚུལ་གི་ཚ་ཚད་ $1\text{ }^{\circ}\text{C}$ འཕར་བར་དགོས་པའི་དྲོད་ཀྱི་འཕོར་ཚད་དེ་ཡིན། དེའི་ཚད་གཞི་ནི་ $\text{J} / \text{kg } ^{\circ}\text{C}$ ཡིན་ཏེ། “ཀི་ལོ་གླེ་རམ་རེ་ཚ་ཚད་ཤིག་རི་སེལ་གི་ཡལ་གཅིག་འཕར་བར་དགོས་དེས་ཀྱི་དྲོད་ཚད་ཇོལ་” ཞེས་པའི་དོན་ནོ། །གཤམ་གྱི་རེའུ་མིག་༡༠་ལ ནང་དངོས་ཚུལ་འགའི་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་དེས་ཅན་ཁག་བརྒྱམ་ཡོད།

རེའུ་མིག་༡༠་ལ ལས་བརྒྱུན་པ་ལྟར། ཁྱེད་ཀྱིས་དོ་སྣང་བྱུང་གསལ་ལ། ཚུ་ལི་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་དེས་ཅན་ནི་དངོས་ཚུལ་གཞན་དང་བསྟུར་ན་མཐོ་ཤོས་ཡིན་པ་དང་། དེའི་གོ་དོན་ནི། ཚ་ཚད་གཅིག་མཚུངས་སུ་སྐྱེབས་པར་ཚུ་ལ་དགོས་པའི་དྲོད་ཀྱི་འཕོར་ཚད་ནི། ཚུ་དང་འཕོར་ཚད་མཚུངས་པའི་དངོས་ཚུལ་གཞན་ལས་མང་བ་ཡོད་ཅེས་པ་དེ་ཡིན། ཚུ་མཚན་དེའི་སྤྱིར་ན། ཚུ་ནི་ཚུ་དུ་སྤྱི་འབྲེལ་

འཕྲུལ་འཕོར་དང་འཕྲུལ་འཕོར་གཞན་དག་གི་ཨིན་ཇིན་གྲང་མོ་བཟོ་བར་ཤེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་མ་ཟད། ཚུ་ནི་གྲང་མོར་ཆགས་པར་དུས་ཡུན་རིང་པོ་ཞིག་འགོར་གྱི་ཡོད། ཚུ་མཚན་དེར་བརྟེན་ནས་ཚུ་ནི་དྲོད་འབྲེལ་གི་ལེལ་དམ་དུ་ཤེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

བྱེ་མའི་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་དེས་ཅན་ནི་ཚུ་ལས་ཚུང་བ་ཡོད། དེར་བརྟེན། བྱེ་མང་དུ་ཉིན་མོར་ས་དངོས་ནམས་འཕྲུལ་དུ་ངར་ཏེ་ཚ་ཕོར་འགྱུར་ཞིང་དགོང་མོར་མཁྱོགས་པོར་གྲང་མོར་འགྱུར་བ་ཡིན།

རེའུ་མིག་༡༠་ལ དངོས་ཚུལ་འགའི་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་དེས་ཅན།			
དངོས་ཚུལ།	དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད། J/kg °C 1000	དངོས་ཚུལ།	དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད། J/kg °C 1000
ཚུ།	4.186	དུ་ཡང་།	0.90
ཞ་ཉེ།	0.128	འབྲུག་པ།	2.060
ཟངས།	0.386	འཇམ་སྐྱུལ།	2.118
ཤེལ།	0.840	ཟ་སྐྱུལ།	1.965
རྩུགས།	0.450	དདུལ་ཚུ།	0.14

རྫོད་ཀྱི་འཕོར་ཚད།

དངོས་རྒྱུ་ཤིག་གི་དུས་ཚད་ཀྱི་རྫོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་ཤེས་ཚེ། དངོས་རྒྱུ་ཤིག་གི་སྤྲུལ་ཚད་ལ་སློབ་ནས་དངོས་རྒྱུ་ཤིག་གི་འཕོར་ཚད་ཅི་ཅམ་ལ་ཚ་ཚད་འཕར་བ་ལ་རྫོད་ཀྱི་འཕོར་ཚད་ག་ཚོད་དགོས་མིན་གསལ་པོར་ཤེས་ཐུབ་པ་ཡིན། དཔེར་ན། གལ་ཏེ་ལྷ་མོ་གླེང་མ་གཅིག་གི་ཚད་དེའི་ཚ་ཚད 10°C སྤར་དགོས་ན། རྫོད་རྫོལ་ 4186 དགོས་པ་ཡིན། དེས་ན་རྫོད་ཀྱི་འཕོར་ཚད Q དེས་ཚུ 10 kg ཡི་ཚ་ཚད 10°C རྒྱ་འཕར་དགོས་ན་འདི་ལྟར།

$$Q = (10\text{kg}) \times (4186\text{J/kg } ^{\circ}\text{C}) \times (10^{\circ}\text{C})$$

$$= 4.186 \times 10^5\text{J}$$

དེར་བརྟེན། དངོས་རྒྱུ་ཤིག་གི་ཚ་ཚད་འཕར་བར་རྫོད་ཀྱི་འཕོར་ཚད་ཅི་ཅམ་དགོས་མིན་ནི་དངོས་རྒྱུ་ཤིག་གི་སྤྲུལ་ཚད་དང་། དེའི་དུས་ཚད་ཀྱི་རྫོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད། ཚ་ཚད་འཕར་བ་བཅས་ལ་རག་ལས་ཡིད།

རྫོད་ཀྱི་འཕོར་ཚད་ཅི་ཅམ་དགོས་པ། = སྤྲུལ་ཚད། $\times$ རྫོད་ཚད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་དུས་ཚད། $\times$ ཚ་ཚད་ཀྱི་འཕར་ཚད།
 གལ་ཏེ་དངོས་རྒྱུ་གྲང་དུ་སློབ་ཚེ།

རྫོད་ཚད་མར་ཆག་པ། = སྤྲུལ་ཚད། $\times$ རྫོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་དུས་ཚད། $\times$ ཚ་ཚད་མར་ཆག་ཚད།
 ལས་སྤྲོ་པོར་ང་ཚོས་བརྗོད་ཐུབ་པ་ཞིག་ལ།

རྫོད་འཕར་བ་དང་ཆག་པ། = སྤྲུལ་ཚད། $\times$ རྫོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་དུས་ཚད། $\times$ ཚ་ཚད་ཀྱི་འགྱུར་ཚུལ་ བཅས་སོ། །

དྲི་བར་ལན་ཐོབ་ས།

༡། རྫོད་ཚད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་དང་རྫོད་ཚད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་དུས་ཚད་གཉིས་ཀྱི་མི་འདྲ་ས་གང་རེད་དམ།

༢། ཏ་ཡང་དང་ཟངས་གཉིས་གདོས་ཚད་གཅིག་པ་ཡིན་པ་དང་། གལ་ཏེ་དེ་གཉིས་ཀྱི་ཚ་ཚད་འདྲ་མཚུངས་དང་འཕར་དགོས་ན་དེ་གཉིས་ལས་གང་ལ་རྫོད་ཚད་མང་བ་དགོས་སམ།

10.4 དངུལ་ཚུའི་ཚ་འཇལ་ཡི་ཆས། Mercury Thermometer

བྱིས་སྐྱེས་ནས་ཚ་འཇལ་ཡི་ཆས་སྤྱད་དེ་ཚ་ཚད་ཇི་ལྟར་འཇལ་དགོས་སྐོར་སྤྲད་ས་
ཟེན་ཡོད་ལ། དངུལ་ཚུའི་ཚ་འཇལ་ཡི་ཆས་ནི་དངོས་ཇུས་ཕལ་ཆེ་བར་སྤྱོད་གྱི་ཡོད། དངུལ་
ཚུའི་དཀག་མཚམས་(-39 °C) རས་འཁོལ་མཚམས་(357 °C) དབར་གྱི་ཚ་ཚད་གྱི་བར་རྒྱང་
ཤིན་ཏུ་ཆེ་བ་མ་ཟད། བྱ་ཚོས་དེ་དག་ཚ་འཇལ་ཡི་ཆས་ལ་བཀོལ་སྤྱོད་བྱ་འོས་པའི་ཚུལ་གཤམ་
དུ་བསྟན་ཡོད།

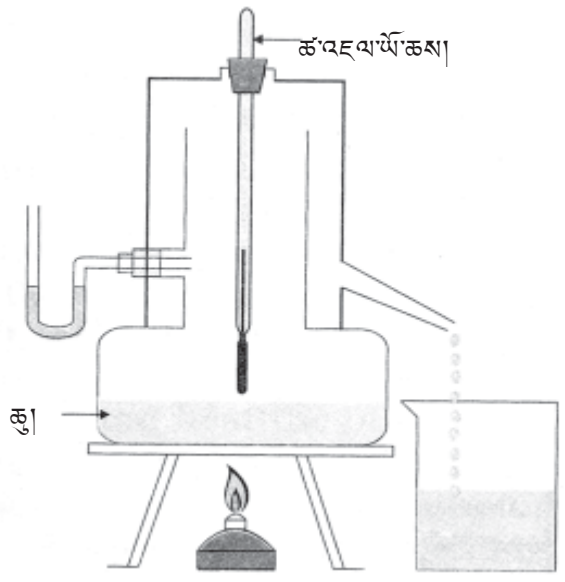
- ཀ) དངུལ་ཚུའི་དངུལ་མདོག་དཀར་པོའི་འོད་དང་ལྗན་པས་ཤེལ་གཟུགས་ལས་གསལ་བོར་
མཐོང་བྱུང་བ།
- ཁ) དངུལ་ཚུ་ཤེལ་གྱི་སྤོང་དུ་མི་འབྱུང་བ།
- ག) དངུལ་ཚུའི་རྒྱ་བསྐྱེད་ནི་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་ཚ་ཚད་ཡོངས་སུ་གཅིག་གྱུར་ཡིན་པ་བཅས།
དངུལ་ཚུའི་ཚ་འཇལ་ཡི་ཆས་ནི་ཡོངས་བྱུ་སྤྱི་འཇལ་རིང་བའི་ཤེལ་སྤྱུག་ཅིག་གིས་
གྲུབ་ཅིང་། དེའི་མཇུག་སྤེའི་ཤེལ་ལྗང་ནང་དངུལ་ཚུ་ལྷག་སྤོང་། དཔེ་རིས་༡༠་༦ ལྟར་
ཤེལ་སྤྱུག་ནང་གི་མཁའ་རྒྱང་ཡོངས་སུ་འཐེན་ཏེ་སྤེལ་གཞན་དེའི་ཁ་རྩུམ་ཡོད། ཚ་འཇལ་ཡི་ཆས་ དངུལ་ཚུའི་ཚ་འཇལ་ཡི་ཆས།

དཔེ་རིས་༡༠་༦
དངུལ་ཚུའི་ཚ་འཇལ་ཡི་ཆས།

དཔེ་རིས་༡༠་༧ ཀ) 100 °C ཐོག་ཡོད་
པའི་དངུལ་ཚུའི་ཚ་འཇལ་ཡི་ཆས།

དཔེ་རིས་༡༠་༧ ཁ) དངུལ་ཚུའི་ཚ་འཇལ་ཡི་ཆས་100 °C ལྟོང་
དུ་གནས་ཡོད།

ལ་ $^{\circ}\text{C}$ ཐོག་ཚད་འཇུག་ཆེད། ཤེལ་མུང་དེ་འབྲུགས་པའི་ནང་བཞག་ན། དེར་བཞེན་ནས་བྱུང་བའི་དངུལ་ཚུའི་འཕར་
 ཚད་ནི་ཤེལ་སྐྱུག་ཐོག་ 0°C མཚམས་སུ་སྡོད་པ་ཡིན། (དཔེ་རིས་༡༠་མ་༧་ལ།) དེ་རྗེས། ཚ་འཇུག་ཡོ་ཆས་ཀྱི་ཤེལ་
 མུང་དེ་ཚུ་གདུ་བཞིན་པའི་རྒྱངས་པའི་ནང་བཞག་ན། དེ་ 100°C ཡོད་པའི་དྲགས་མཚམས་སུ་སྐྱེབས་ཀྱི་ཡོད། (དཔེ་
 རིས་༡༠་མ་ ༧་ལ) དྲགས་མཚམས་འདི་གཉིས་དབར་གྱི་རིང་ཚད་དེ་ཆ་གས་མཉམ་པ་ 100 རུ་བཞོས་པ་དེར། ང་ཚོས་
 རྟེན་རི་(Degree) ཞེས་བརྗོད།

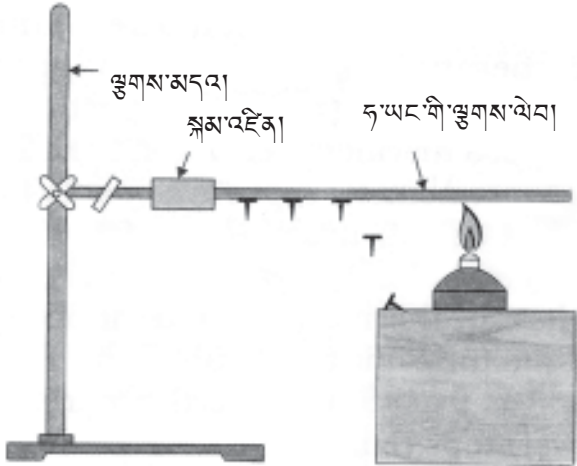
10.5 རྫོང་འཕྲུ་ཚུལ། Transfer of Heat

བྱིས་ཤིང་འདི་ནང་ཇ་སྐྱུགས་སྐབས་ཤིང་བ་ཚ་བོ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད་པའི་སྐོར་ལ་གཟབ་ནན་གྱི་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཤིང་།
 ཐོང་གསལ་ལྟར། བྱིས་ཤིང་འདི་ལ་ཇ་ཚ་བོ་འཕུལ་འོ་མ་ཚ་བོ་ལྟ་བུའི་ནང་སྐྱུགས་ཚེ་ཤིང་བྱེད་ཚུལ་གྱི་ཡོད། དེར་
 མ་ཟད་བྱིས་ཤིང་འདི་ལ་ཇ་ཚ་བོ་ལྟ་བུའི་ནང་སྐྱུགས་ཚེ་ཤིང་བྱེད་ཚུལ་གྱི་ཡོད། གནས་ཚུལ་འདི་དག་ནི། རྫོང་ཞི་
 དངོས་པོ་ཚ་བོ་ནས་བྱུང་མའི་ནང་འཕྲུ་འཕྲུ་མཚན་གྱིས་བྱུང་བ་རེད། ང་ཚོས་རྫོང་འཕྲུ་ཚུལ་ཅི་འདྲ་ཡིན་མིན་བཟོ་བར་
 བྱུང་། །

བརྒྱུད་བྱིད། Conduction

སྐ་གཟུགས་ལ་མཚོན་ན། རྫོང་ཞི་བརྒྱུད་བྱིད་ཀྱི་སློབ་སྦྱོང་འཕྲུ་འཕྲུ་ལོན། ང་ཚོས་བྱེད་སློབ་ཞིག་བརྒྱུད་ཚུལ་ཉེ་རྫོང་
 ཀྱི་བརྒྱུད་བྱིད་བྱེད་ཚུལ་ཇི་ལྟར་ཡིན་མིན་ལ་ཤེས་ཤིང་གསལ་བྱུང་། །

བྱེད་སློབ་7. ཏ་ཡང་དབྱུག་ལེབ་ཅིག་གི་སྟེང་དུ་
 སྐྱ་ཚོལ་བྱུགས་ཏེ། དེའི་སྟེང་ལྷགས་འཛེར་རམ་གཞོན་
 འཛེར་འགའ་འབྲུར་དུ་བརྒྱུག་དཔེ་རིས་༡༠་པ་ནང་བརྒྱུན་
 པ་ལྟར། ཏ་ཡང་གི་དབྱུག་ལེབ་དེ་སྐྱ་མ་འཛེན་སྐྱུད་དེ་
 ལྷགས་སྐྱོམ་གྱི་ཀ་བར་དམ་པོར་བརྒྱུར་དགོས། དེ་ནས་
 སྐྱོན་མེ་ཡིས་ཏ་ཡང་དབྱུག་ལེབ་ཀྱི་མཇུག་སྟེང་རྫོང་ཐོང་ས།
 དེ་ནས་ལྷགས་འཛེར་དེ་དག་ལ་ཅི་ཞིག་བྱུང་མིན་ཤིང་།

བྱིས་ཤིང་མཐོང་གསལ་ལྟར། ཐོག་མར་རྫོང་ དཔེ་རིས་༡༠་པ་ ཚོང་ལྟ་འདིས་རྫོང་གི་བརྒྱུད་བྱིད་བྱེད་ཚུལ་བརྒྱན་ཡོད།

ཀྱི་ཉེ་སར་ཡོད་པའི་ལྷགས་འཛེར་དང་པོ་དེ་མར་ཟགས་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། ལྷམ་འཛེན་དང་ཉེ་ཤོས་ཀྱི་ལྷགས་འཛེར་དེ་
 མཐའ་མར་ཟགས་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལྟར་བྱུང་དོན་ནི། ཐོག་མར་མེ་སྲེ་དང་འཕྲད་པའི་ཉ་ཡང་དབྱུག་ལེབ་ཀྱི་སྡེ་ཚོ་བོར་འགྱུར་
 བ་དང་། དེ་རྗེས་ཚ་དོད་ཉ་ཡང་དབྱུག་ལེབ་བརྒྱད་ནས་འཕྲོ་བ་ཡིན། དོད་འཕྲོ་ཚུལ་དེ་རི་ལྟར་བྱུང་བ་ཡིན་ནམ་ཞེ་ན།
 བྱིད་ཀྱིས་སྒྲུངས་ཟིན་པ་ལྟར། སྲ་གཟུགས་ཀྱི་ཆ་དུལ་ནམས་ཕན་ཚུན་བར་ཐག་ཉེ་བར་གྲུབ་ཡོད། སྲ་གཟུགས་ཀྱི་སྡེ་
 ཞིག་ལ་དོད་བྱུང་ཚོ། དེའི་ཆ་དུལ་ལ་རྣམས་པ་བྱུང་སྟེ་ལྷུ་དུ་འདར་འགྲུལ་རྒྱག་འགོ་ཚོམ་གྱི་ཡོད། ཆ་དུལ་འདི་དག་
 གིས་རང་གི་རྣམས་པ་ཉེ་འགམ་གྱི་ཆ་དུལ་ལ་འཕྲོ་ཉེ་འདར་འགྲུལ་ཚོམ་པ་ཡིན། བརྒྱད་རིམ་འདི་ཆ་དུལ་ཡོངས་འདར་
 འགྲུལ་བྱུང་སྟེ་དངོས་པོ་ཕྱི་ལ་པོ་ཚོ་བོ་མ་གྱུར་བར་དུ་རྒྱན་མཐུད་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད། འདི་ནི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ཆ་བའི་ཆ་
 བས་ནས་གྲང་བའི་ཆ་བས་སུ་དོད་འཕྲོ་ཚུལ་དེ་ཡིན། དངོས་པོའི་ཆ་བས་ཕན་ཚུན་དབར་རམ། ཕན་ཚུན་འཕྲད་པའི་
 དངོས་པོའི་དབར་རྣམས་པ་འཕྲོ་ཚུལ་དེ་ལ་**བརྒྱད་ཁྲིད་**(Conduction) ཟེར་ཞིང་། དངོས་པོ་གཉིས་སམ། ཡང་ན་དངོས་
 པོ་གཅིག་གི་ཆ་བས་གཉིས་ཆ་ཚད་གཅིག་པའི་ཐོག་སླེབས་ཚེ་དོད་འཕྲོ་རྒྱ་མཚམས་འཛོག་བྱེད་པ་ཡིན། གནས་ཚུལ་འདི་
 རི་ཆ་འཇལ་ཡོ་ཆས་ཀྱི་ཆ་ཚད་འཇལ་སྐབས་མཐོང་བྱུང་བ་ཡིན། ཆ་འཇལ་ཡོ་ཆས་ཀྱི་ཤེལ་ལྡང་དེ་དངོས་པོ་ཚོ་དང་
 འཕྲད་སྐབས་དོད་དེ་ཤེལ་ལྡང་ནང་གི་དངུལ་ཚུར་འཕྲོ་ཉེ། དངུལ་ཚུའི་གནས་ཚད་འཕར་གྱི་ཡོད། ཆ་འཇལ་ཡོ་ཆས་
 དང་དངོས་པོ་དེ་གཉིས་ཀྱི་ཆ་ཚད་གཅིག་པར་སླེབས་སྐབས་དོད་འཕྲོ་མཚམས་བཞག་པར་བརྟེན་དངུལ་ཚུའི་གནས་ཚད་
 འཕར་རྒྱུ་འང་མཚམས་འཛོག་ཡོང་གི་ཡོད། དོད་བརྒྱད་ཁྲིད་བྱེད་པར་ཆ་རྒྱུན་གལ་ཆེན་གཉིས་ཡོད་དེ།

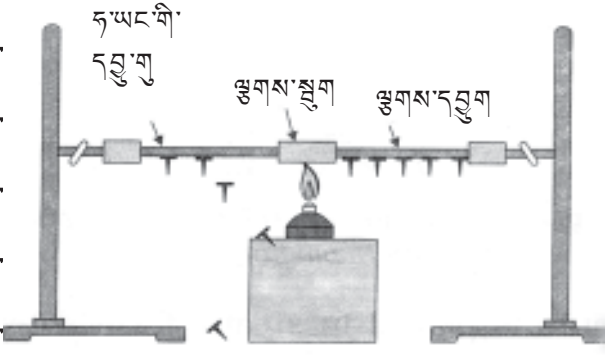
- ༡) དངོས་པོ་ཕན་ཚུན་དེས་པར་དུ་འཕྲད་དགོས་པ།
- ༢) དངོས་པོ་གཉིས་ཀྱི་ཆ་ཚད་ལ་ཁྱད་པར་ཡོད་པ། བཅས་སོ། །

དངོས་རྗེས་ཤིག་ནས་དངོས་རྗེས་གཞན་ཞིག་ལ་དོད་བརྒྱད་ཁྲིད་བྱེད་པའི་རྣམས་སྟོབས་སྡེ་ཚོགས་ཤིག་ཡོད། ང་
 ཚོས་བྱེད་སློབ་ཞིག་བརྩམས་ཏེ་དོད་བརྒྱད་ཁྲིད་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་ལ་ཤེས་རྟོགས་རྒྱུང་ཚམ་བྱུང་། །

བྱེད་སློབ་8. རིང་གྲང་དང་སློབ་ཚད་མཉམ་པའི་ལྷགས་དང་ཉ་ཡང་གཉིས་ཀྱི་དབྱུག་གུ་ཆ་འབྲིགས་གཉིས་འབྲེར་
 ཡོང་སྟེ། ལྷགས་རིགས་དབྱུག་གུ་དེ་གཉིས་ལྷགས་སྐྱུག་ཐུང་དུ་ཞིག་གི་ནང་བརྒྱས་ཏེ་མཐུད་ཚོུབ། བྱེད་སློབ་7 པའི་ནང་
 གསལ་ལྟར་ལྷགས་རིགས་དབྱུག་གུ་དེ་གཉིས་འོག་ལྷགས་འཛེར་བརྒྱར་བར་བྱ། དེ་རྗེས་དཔེ་རིས་'༡༠'ལ་ རང་བརྟན་པ་
 ལྟར་ལྷགས་རིགས་དབྱུག་གུ་དེ་གཉིས་འཕྲད་མཚམས་ཀྱི་ལྷགས་སྐྱུག་འོག་མེ་བཏང་ན། ལྷགས་རིགས་དེ་གཉིས་ལས་གང་
 ཞིག་གི་ལྷགས་འཛེར་ཟགས་སུ་ཤོས་ཡིན་ནམ།

བྱིད་ཀྱིས་མཐོང་གསལ་ལ། ཉ་ཡང་གི་དབྱུག་གི་
 ཐོག་སྐྱུར་བའི་ལྷགས་འཛེར་དེ་ལྷགས་དབྱུག་ཐོག་སྐྱུར་བའི་
 ལྷགས་འཛེར་གྱི་སྒྲིལ་དུ་ཟགས་ཀྱི་ཡོད། འདིས་ཅི་ཞིག་མཚོན་
 བ་ཞེས། ཉ་ཡང་གི་དབྱུག་གི་དེ་ལྷགས་དབྱུག་ལས་རྫོད་ཀྱི་
 བརྒྱད་བྱིད་སྐྱུར་བ་ཡིན། ཚོག་གཞན་གྱིས་བཤད་ན། རྫོད་
 བརྒྱད་བྱིད་ཐང་ཉ་ཡང་ནི་ལྷགས་ལས་ལེགས་ཤོའོ། །

དཔེ་རིས་༡༠༧ ལྷ་ཚ་མི་འབྲུག་ལྷ་རྫོད་བརྒྱད་བྱིད་ཀྱི་
 མཁྱེན་ཚད་མི་འབྲུག་པའི་ཚོད་ལྷ།

དངོས་རྒྱས་འགའ་ཞིག་ནི་རྫོད་ཀྱི་བརྒྱད་བྱིད་ཚེ་ཞིང་
 དངོས་རྒྱས་འགའ་ཞིག་རྫོད་ཀྱི་བརྒྱད་བྱིད་ཚུང་བ་སྟེ། ལྷགས་རིགས་ནི་རྫོད་ཀྱི་བརྒྱད་བྱིད་ལས་ཡག་པོ་ཞིག་དང་། དབྱུག་
 ནི་ཡག་པོས་དང་། ཟངས་ནི་ཡང་ཅེ་ཡིན་ལ། ལྷགས་རིགས་དབྱུག་མ་ལས། དང་པོ་དེ་ཉ་ཡང་དང་གཉིས་པ་དེ་ལྷགས་
 ཡིན། བལ་དང་། སིང་། སོག་མ། སོག་བུ། སྒོ་བ་སིང་། འགྲིག་སོའོ་(Thermo cole)ནམས་རྫོད་ཀྱི་བརྒྱད་བྱིད་ཞན་
 པ་ཡིན། རྫོད་ཀྱི་བརྒྱད་བྱིད་ཞན་པ་ནམས་ལ་རྫོད་ཀྱི་**ཚོད་གཟུགས་**(Insulator)ཀྱང་ཟེར། སྐྱུར་བཏང་གཤམ་གཟུགས་
 དང་སྐྱུང་གཟུགས་གཉིས་ནི་བརྒྱད་བྱིད་ཞན་པའི་གསལ་ཡིན། ཚུང་ནི་བརྒྱད་བྱིད་ཤིན་ཏུ་ཞན། བལ་དང་། སྐྱུ། སྐྱུ་
 བཅས་ཀྱི་ནང་གཙོ་བོ་སྐྱུང་གཟུགས་ཡོད་པའི་ཚུན་གྱིས་རྫོད་ཀྱི་བརྒྱད་བྱིད་ཞན་པ་ཡིན། སོག་བུ་དང་སིང་གཉིས་ནང་
 རྫོད་ཀྱི་བརྒྱད་བྱིད་ཞན་པར་བརྟེན། ང་ཚོས་དེའི་སྟེ་གཅིག་ལག་པར་བརྒྱུང་སྟེ་སྟེ་གཞན་དེར་མེ་སྐྱུར་སྐྱུར་སྐྱུར་
 བའི་སྟེ་དེའི་ཚ་ཚད་མཚོན་པོ་ཡོད་ནའང་ལག་པར་རྫོད་ཚུང་ཙམ་ལས་མི་འབྱུང་། འོན་ཀྱང་། གལ་ཏེ་ང་ཚོས་ལྷགས་
 དབྱུག་ཅིག་གི་སྟེ་ནས་བརྒྱུང་སྟེ། སྟེ་གཞན་དེར་མེ་བཏང་ན་རྫོད་ཀྱི་བརྒྱད་བྱིད་ཚུན་གྱིས་ཚ་དགས་ནས་ལག་པ་སྟེ་ག་
 གི་ཡོད།

རྫོད་ཀྱི་བརྒྱད་བྱིད་ལེགས་ཞན་གཉིས་ཀྱང་ཚོའི་ཉིན་འདི་འཚོ་བར་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་ཡོད། དཔེར་ན། ཐབ་
 ཀྱི་མེ་ལྷེ་ལས་བྱུང་བའི་རྫོད་སྐྱུང་དེ་ནང་གི་ཟ་མར་ལྷུར་དུ་སྟེ་བས་ཏེ་འཚོས་ཆེད། ཟས་གཡོ་བྱེད་ཀྱི་སྒྲོད་ཆས་ཁག་ལྷགས་
 རིགས་དང་བསྐྱེས་ལྷགས་(བརྒྱད་བྱིད་ལེགས་གསལ་) ལས་བཟོ་བ་དང་། དེ་ནམས་ཀྱི་ཡུ་བཞི་སིང་དང་འགྲིག་(བརྒྱད་
 བྱིད་ཞན་གསལ་) ལས་བཟོས་ཡོད། སྒྲོད་ཆས་དེ་དག་ཤིན་ཏུ་ཚ་བའི་སྐྱུར་སྐྱུར་སྐྱུར་ལག་པ་རྒྱུན་པས་མེ་ལྷེ་ལས་ལེན་བྱུང་།

དགུན་དུས་ང་ཚོས་རྒྱན་དུ་བལ་འཚང་ཙན་གྱི་གྲོན་ཆས་གྲོན་པའོ། རྫོད་ཀྱི་བརྒྱད་བྱིད་ཞན་པའི་རྒྱ་ཆས་བཟོས་
 པའི་གྲོན་ཆས་གྲོན་གྱི་ཡོད། བལ་གྱི་སྒྲོད་བྱང་གིས་བྱིད་ལ་རྫོད་སྐྱུན་པའི་རྒྱ་མཚན་ནི་བལ་སྐྱུང་གྱི་དབར་དུ་བརྒྱུང་བའི་

རྒྱུ་གཟུགས་ཀྱིས་བྱིད་ཀྱི་ལུས་པོ་
ནས་བྱུང་བའི་དྲོད་དེ་སྤྱི་ལོ་གྲང་
དུ་ཤོར་རྒྱ་དལ་དུ་གཏོང་བ་ལ་བརྟེན་
ནས་བྱུང་བའི་ན། རྣམ་རྒྱུན་མི་རྣམས་
ཀྱི་བཤད་རྒྱུ་ལྟར་ན། བལ་གོས་དང་

དྲོད་པར་ལན་ཐོབ་པ།

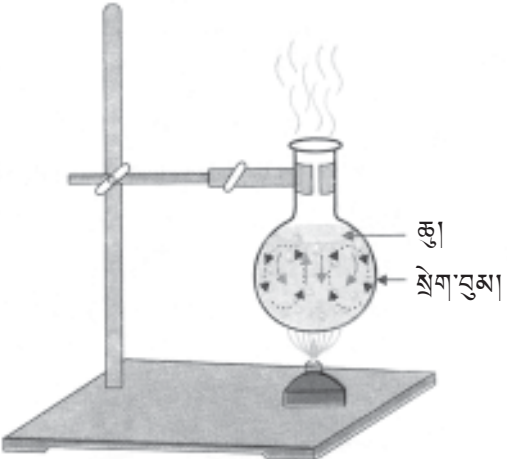
- ༡། རྒྱགས་རིགས་ཀྱི་བཟོས་པའི་ཚ་དམ་ཀྱི་ཡུ་བ་སྐྱུག་གིས་གཡོགས་པའི་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན།
- ༢། རྒྱགས་སྤོད་ཀྱི་ཡུ་བ་འགྲིག་ནག་དང་ཤིང་གིས་བཟོ་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན།
- ༣། གྲང་དང་ཀྱི་མཚན་མོར། བྱིད་ཀྱིས་བྱོན་པའི་ཀམ་པ་ལི་ནི་དྲོད་ཀྱི་འབྲུང་ཁུངས་མིན་ནའང་
དེ་གཡོགས་ན་དྲོད་འབྲུང་བའི་རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་ནམ།

བར་འཚོང་ཅན་གྱི་བྱོན་ཚས་རྣམས་ཀྱིས་སྤྱི་ལོ་གྲང་གྲང་ལུས་པོའི་སྤོང་འཕྲོག་རྒྱུར་འགོག་རྒྱུ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དོན་
དངོས་ཐོག་བྱོན་ཚས་འདི་དག་གིས་ང་ཚོའི་ལུས་པོར་དྲོད་འདྲིན་ཆེད། ལུས་དྲོད་སྤྱི་ལོ་གྲང་གྲང་གི་སྤོང་འཕྲོག་བྱེད་པ་ཡིན།
དེ་མཚུངས། ང་ཚོས་དྲོད་ཀྱི་བརྒྱུད་བྱིད་ཞན་པའི་ས་ཕག་དང་བྱེ་འདམ་རྣམས་སྤྱད་དེ་ཁང་པ་བཟོ་ཡི་ཡོད། དབྱར་
དུས་ཚེ་བ་ཆེ་བའི་སྐབས་སུ་ཁང་པའི་ནང་ཚ་བ་མི་སྤོང་བས་པ་དང་། དགུན་ཁང་ཁང་པའི་ནང་གི་དྲོད་སྤྱི་ལོ་གྲང་དུ་ཤོར་
གྱི་མེད།

དྲོད་ཀྱི་འཁོར་བརྒྱུད། Convection

གཤམ་གཟུགས་དང་རྒྱུ་གཟུགས་གཉིས་ཀྱི་དྲོད་འཕྲོག་ལེ་ལྟར་འབྱེད་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་གི་ཡོད། ང་ཚོས་
གཤམ་གྱི་བྱེད་སྤོང་བརྒྱུད་ཀྱི་བརྒྱུད་རིམ་འདིའི་སྤོང་འཕྲོག་པར་བྱུང་། །

བྱེད་སྤོང་། དཔེ་རིས་༡༠་༡༠ ལྟར་སྤོང་བྱུང་སྤོང་རིམ་ཞིག་གི་ནང་དུ་རྒྱ་གཟུགས། མེ་རྒྱ་གཟུགས་བརྒྱུད་པའི་དུག་
སེལ་དཀར་པོའི་ཤེལ་གཟུགས་འགའ་ཚུའི་ནང་རྒྱགས་རྒྱུས། དེར་ག་ལེར་དྲོད་བཏང་སྟེ་མདོག་ལྡན་བཟུ་ལྟ་དེའི་གཡོ་
འགུལ་ལ་ལྟ་ཞིབ་བྱོས། བྱིད་ཀྱིས་དེར་དྲོད་བཏང་མ་ཐག་
ཚོས་ལྡན་འཕྲུག་རིས་ཤིག་ཡར་འཕགས་འགོ་བརྒྱུད་
རྒྱུས། ལྟར་ཡང་མར་བཟགས་པ་ཡིན། འདི་ལྟར་བྱུང་
དོན་ནི། སྤོང་བྱུང་ཞབས་ཀྱི་རྒྱ་ལ་ཐོག་མར་དྲོད་བྱུང་
བ་དང་། དྲོད་བཏང་བའི་རྒྱུ་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱ་བརྒྱུད་པ་དང་
ཆབས་ཅིག་རྒྱ་ཚོ་ལོའི་རྒྱག་ཚད་དེ་རྒྱ་གྲང་མོའི་རྒྱག་ཚད་
ལས་རྒྱུང་དུ་འགོ་བ་ཡིན། རྒྱ་ཚོ་ལོའི་རྒྱག་ཚད་རྒྱུང་བས་
རྒྱ་གྲང་མོ་བརྒྱུད་ནས་ཡར་འཕགས་པ་ཡིན། དེ་རྒྱུས་པའི་

དཔེ་རིས་༡༠་༡༠ ཚོད་ལྟར་འདིས་དྲོད་ཀྱི་འཁོར་བརྒྱུད་བརྒྱུན་ཡོད།

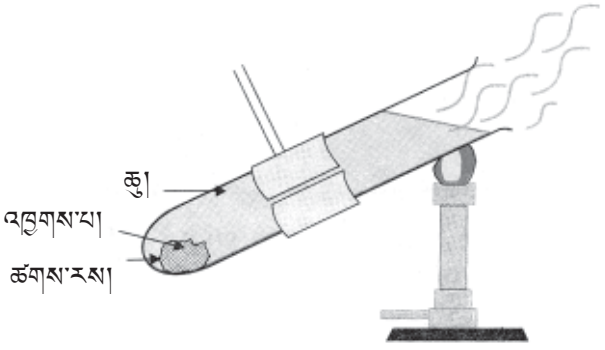

གོ་ལའི་འཕྲུག་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱིས་སྒྲིབ་ཡང་མར་ཟགས་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནས་ཚུ་གང་མོར་རྫོང་བྱང་བ་ན་གོང་དུ་འཕར་རོ། །བརྒྱུད་
 རིམ་འདི་ནི་ཚུ་ཡོངས་རྫོགས་ཚ་བོ་མ་བྱང་བར་དུ་རྒྱན་མཐུད་དུ་འབྱུང་བ་ཡིན། དེར་བརྟེན། རྫོང་ནི་ཚུའི་ཚ་རྒྱུ་གི་
 གཡོ་འགལ་ལ་བརྟེན་ནས་ཚུའི་བོངས་ཚད་ཡོངས་སུ་འཕྲོ་བ་ཡིན། བཟུང་གཟུགས་ཚ་བོ་དེ་ཉི་འཁོར་གྱང་མོའི་གནས་
 སུ་གཡོ་འགལ་གྱིས་རྫོང་འཕྲོ་བའི་བརྒྱུད་རིམ་འདི་ལ་**རྫོང་གི་འཁོར་བརྒྱུད་**(Convection)ཅེས་ཟེར་རོ། །

གལ་སྲིད། གྲུག་བུམ་དེའི་ཕྱི་རྫོང་བཏང་ན། རྫོང་གི་འཁོར་བརྒྱུད་ལ་བརྟེན་ནས་རྫོང་འཕྲོ་བ་ཡིན་ནམ་ཞེ་
 བ། ང་ཚོས་བྱེད་སློབ་ཞིག་བརྒྱུ་མས་ཏེ་ཅི་ཞིག་འབྱུང་མིན་བརྟུན་བར་བྲ།

བྱེད་སློབ་10. དཔེ་རིས་༡༠་༡༡ ལྟར། ཚགས་

རས་ཤིག་གི་ནང་དུ་སྐྱ་ཚོལ་དོག་པོ་གཅིག་གམ། ཡང་
 བ་འབྲུག་རོམ་དོག་ཚུང་ཞིག་དཀྱིས་ཏེ་ཚོད་སྐྱུག་ནང་
 ལྷགས། དེ་ནས་ཚོད་སྐྱུག་ནང་ཚུ་ལྷགས། དཔེ་རིས་
 ༡༠་༡༡ ནང་བརྟན་པ་ལྟར་ཚོད་སྐྱུག་དེ་གསེག་ལོག་ཏུ་
 བཟུང་སྟེ་སྐྱུག་མགོར་འབྲིལ་བའི་ཚུའི་ཉི་སར་རྫོང་གོངས།
 འདི་ལྟར་བྱས་ཚེ་ཚོད་སྐྱུག་སྟེང་སྐྱུགས་སུ་ཡོད་པའི་ཚུ་
 དེ་ཚ་བོ་ཚགས་ཀྱི་ཡོད། འོ་ན། ཚོད་སྐྱུག་འབས་ཀྱི་
 སྐྱ་ཚོལ་དེ་བཟུ་རྒྱ་རེད་དམ།

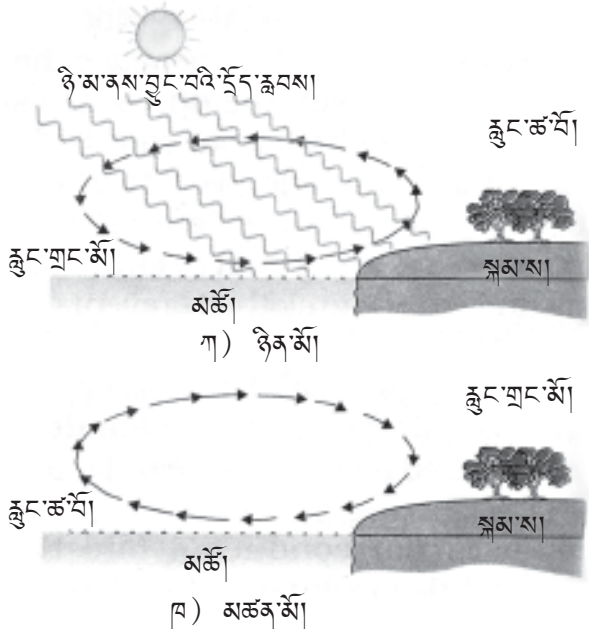
དཔེ་རིས་༡༠་༡༡ ཚོད་སྐྱུག་འདིས་གསེར་གཟུགས་ནང་རྫོང་
 འཕྲོ་བར་རྫོང་གི་འཁོར་བརྒྱུད་ལ་བརྟེན་དགོས་པ་བརྟན་ཡོད།

ཁྱེད་ཀྱིས་མཐོང་གསལ་ལྟར། སྐྱ་ཚོལ་དེ་བཟུ་མི་ཐུབ། ཡིན་ནའང་ཚུའི་སྟེང་སྐྱུགས་དེར་རྫོང་བྱང་སྟེ་གཏུ་
 འཕྲོ་ཚོལ་གྱི་ཡོད་པས། ཚུའི་ཚ་རྒྱུ་ལ་རྣམས་མར་མི་འབབ་པ་ཡིན། དེར་བརྟེན། སྐབས་དེར་རྫོང་གི་འཁོར་བརྒྱུད་མི་
 འབྱུང་བས་སྐྱ་ཚོལ་སྟེང་རྫོང་མི་འཕྲོ་བ་ཡིན།

འོན་ཀྱང་། སྐྱ་ཚོལ་དང་ཚུ་གཉིས་ཕན་ཚུན་འཕྲད་ཡོད་ནའང་། རྫོང་མི་འཕྲོ་བའི་རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་ནམ། ཚུ་
 བོ་རྫོང་གི་བརྒྱུད་ཁྱིམ་གསེབ་ཤིག་ཡིན་སྟབས་དེའི་བརྒྱུད་ཁྱིམ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱ་ཚོལ་ལ་རྫོང་སྐྱེབས་མི་ཐུབ།

རྒྱང་ཁམས་སུ་རྫོང་གི་འཁོར་བརྒྱུད་གྱི་སྐབས་རྒྱན་བྱང་བ་དེས་གནམ་གཤིས་ལ་ལྷགས་སྐྱེས་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད། སའི་
 གོ་ལའི་ཕྱི་ངོས་ཁ་ཤས་ཀྱིས་གཞན་ལས་སྐྱུག་པའི་སྐྱོ་ནས་ཉི་མའི་རྫོང་འཛིབ་ཀྱི་ཡོད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱང་ཁམས་
 སུ་ཚ་སྐྱོ་མས་མེད་པའི་རྫོང་བརྒྱུད་དེ་སྐབས་རྒྱན་གྱི་རྣམ་པར་གནས། ལྷང་ཚུལ་འདི་མཚོ་འགམ་དུ་གསལ་པོར་མཐོང་

ཐུབ། (དཔེ་རིས་༡༠་༡༡) ཉིན་མའི་དུས་སུ། གླུ་མ་སའི་
 རྫོང་གི་ཤོང་ཚད་ཞན་སྟབས་མཚོ་ངོགས་ལས་མཚོ་འགྲམ་
 དུ་ཚ་བ་འབྱུང་སྟེ། རྫོང་ཚ་བོ་ནི་སྟུག་ཚད་ཚུང་བས་སྟེང་
 དུ་འཕགས་པ་དང་། མཚོ་སྟེང་ནས་སྟེབས་པའི་རྫོང་གང་
 མོ་ལ་སྟུག་ཚད་ཆེ་བས་དེའི་གོ་སར་ལྷགས་ཀྱི་ཡོད། དེའི་
 མཇུག་འབྲས་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་མཚོའི་སྟུག་པ་བྱུང་བ་
 ཡིན། མཚོ་མའི་དུས་སུ། བརྒྱད་རིམ་འདི་གོ་རྟོག་
 རྟེ་འབྱུང་བ་ཡིན། གླུ་མ་སའི་རྫོང་གི་མཚོ་ལས་འབྱུང་
 ལྷུང་བ་ཡོད། མཚོ་ངོགས་ཀྱི་རྫོང་ཚ་བོ་དེ་ཡར་འཕགས་
 རས་དེའི་ཚབ་དུ་མཚོ་འགྲམ་གྱི་རྫོང་གང་མོ་ལྷགས་ཀྱི་ཡོད།

དཔེ་རིས་༡༠་༡༢ ས་དང་རྒྱ་མཚོའི་སྟུག་པ་བྱུང་ཚུལ།

དེ་བར་ལན་ཐོབས།

༡། གཤེར་གཟུགས་དང་རྫོང་གཟུགས་ཀྱི་གཡོ་འགུལ་ལ་ལྷགས་པའི་རྫོང་འཕྲོག་ཏུ་བྱེད་པའི་བརྒྱུད་རིམ་དེར་ _____ ཟེར།

༢། རྫོང་གིས་ལག་མཐེལ་སློན་མེ་ཡི་འགྲམ་དུ་བཞག་ཀྱང་སློན་གང་ཡང་མི་འབྱུང་མོད། འོན་ཀྱང་སློན་མེ་སྟེང་དུ་དེ་ལྟར་བྱེད་མི་ཐུབ། རྒྱ་
 མཚན་ཡོད།

༣། རྫོང་གིས་མེལ་དམ་གཉིས་སྒྲུང་ས་ཏེ། གཅིག་གི་ནང་རྫོང་གང་མོ་དང་གཅིག་གི་ནང་དུ་རྫོང་ཚ་བོ་སྟུགས་ཏེ། ཀ) རྫོང་ཚ་བོ་དེ་རྫོང་གང་མོ་
 ནང་སྟུགས་རྒྱ་ཡིན་ནམ། ཡང་ན་རྫོང་གང་མོ་དེ་རྫོང་ཚ་བོ་ནང་དུ་སྟུགས་ཏེ་རྫོང་གཉིས་མཉམ་བསྐྱེད་ཀྱིས་དེའི་ཚ་བོ་ལྷུང་དུ་རྫོང་ཚ་བོ་སྟུགས་ཡོད་
 རྒྱུར་ཐབས་ལམ་དེ་གཉིས་ལས་གང་ཞིག་འདེམས་རྒྱ་ཡིན་ནམ།

འགྲེང་འཕྲོ། Radiation

རྫོང་བཞུགས་བརྒྱུད་བྱེད་སྟུགས། **བརྒྱུད་ཁྲིད་དང་འཕྲོར་བརྒྱུད་**གང་ཡིན་ཡང་དངོས་རྒྱས་ལ་མ་བརྟེན་པར་
 རྫོང་སྐྱེལ་འདྲེན་མི་ཐུབ། རྫོང་ཁམས་སུ་དངོས་རྒྱས་མེད་པས་རྫོང་རྒྱ་བྱུང་བམ་ཞེ་ན། རྫོང་རྒྱ་བྱུང་ཅས་བརྒྱུད་ཚོགས་ཀྱི་དང་
 རང་ཉི་འོད་འོག་ཡར་ལངས་ནས་སྟེང་སྟུགས་ཀྱི་རྫོང་གི་རྫོང་ཚ་བོ་ལྷུང་བ་སྟེ། ཉི་མའི་རྫོང་དེ་ང་ཚོའི་སར་སྟུགས་ཐུབ་
 ཀྱི་ཡོད། འོན་དེ་ཇི་ལྟར་སྟུགས་ཀྱི་ཡོད་དམ་ཞེ་ན། མཁའ་རྫོང་ནི་རྫོང་གི་བརྒྱུད་ཁྲིད་ཤིན་ཏུ་ཞན་གསལ་ཡིན་པས་བརྒྱུད་
 ཁྲིད་ལ་བརྟེན་ནས་རྫོང་འཕྲོ་མི་ཐུབ། དེར་མ་ཟད་རྫོང་དེ་(མཁའ་རྫོང་ནང་)འཕྲོར་བརྒྱུད་ཀྱང་བྱེད་མི་ཐུབ། གང་ཡིན་
 ཞེ་ན། རྫོང་གི་འཕྲོར་བརྒྱུད་ནི་སའི་གོ་ལ་ཚ་བོ་ཆགས་རྗེས་གཞི་ནས་འབྱུང་གི་ཡོད། ང་ཚོའི་རྫོང་ཁམས་དང་ཉི་མའི་

དབར་གྱི་བར་སྤོང་ནི་སྤོང་པ་ཡིན་པས། སྤོང་ཁམས་དེར་བརྐྱད་བྱིད་དང་འཁོར་བརྐྱོད་གང་ཡང་ཉེ་མི་ཐུབ། བརྐྱད་
 རིམ་གཞན་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་རྫོང་འཕྲོ་ཚུལ་དེར་**འགྲུང་འཕྲོ**(Radiation) ཟེར་ཞིང་། རྒྱས་པ་འཕྲོ་འགྲུང་གི་རྣམ་པར་
 སློབ་དེར་**འགྲུང་འཕྲོའི་རྒྱས་པ**(Radiant energy འཕྲོ་རྒྱས།) ཞེས་བརྗོད། འཕྲོ་རྒྱས་དེའི་རང་བཞིན་སློབ་བྱིད་གིས་
 འཛིན་རིམ་གོང་མ་རྣམས་སུ་སྤྱང་རྒྱ་རེད། འགྲུང་འཕྲོ་ལ་བརྟེན་ནས་རྫོང་འཕྲོ་སྐབས་མཁའ་རྒྱུད་དང་། རྒྱ་རྒྱ་ལུང་དངོས་
 རིམ་གཞན་གྱི་བརྐྱད་ལམ་གང་ཡང་མི་དགོས། སྤྱ་གཟུགས་དང་། གཤེར་གཟུགས། རླུང་གཟུགས་གང་ཡིན་ཡང་།
 དངོས་རིམ་ཚ་བོ་ཚང་མས་འོད་རྒྱས་སྤོང་ཐུབ་པ་ཡིན། འཕྲོ་རྒྱས་འདི་དངོས་པོ་གཞན་གྱི་སྤོང་ཕྱོག་པ་ན། འཕྲོ་རྒྱས་གྱི་
 ཚ་གས་ཤིག་སྤོང་སྤོང་གྲུང་པ་དང་ཚ་གས་གཞན་ཞིག་དངོས་པོས་འཛིན་གྱི་ཡོད། རྒྱ་རྒྱ་འཛིན་ཕྱོག་པ་འཕྲོ་རྒྱས་གྱི་
 ཚ་གས་གྱིས་དངོས་པོའི་དོད་རྒྱས་པ་འཕྲོ་ལ་བར་ཐུབ། དངོས་གཟུགས་ཤིག་གིས་འགྲུང་འཕྲོའི་ལམ་ནས་རྫོང་ཅི་ཙམ་འཛིན་པས་
 ཐུབ་གྱི་ཡོད་མེད་དེ་དངོས་གཟུགས་དེའི་ཁ་དོག་ལ་རག་ལས་ཡོད། ང་ཚོས་ཐུང་སློབ་ཞིག་སྤེལ་ཏེ་འདིའི་སློབ་ཤེས་པར་
 ཐུབ། །

ཐུང་སློབ་11. རྒྱགས་ཤིན་ཚ་འདྲ་ཞིག་ཐུང་ཡོང་སྟེ། གཅིག་གི་དོས་ལ་རྒྱགས་ཅི་ནག་པོ་བྱུགས་པ་དང་གཞན་
 དེར་རྒྱགས་ཅི་དཀར་པོ་བྱུགས། དེའི་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་རྒྱ་མང་ཉུང་གཅིག་པ་རྒྱགས་རིམ་ཉིན་གུང་གི་ཉི་འོད་འོག་རྒྱ་ཚོང་
 གཅིག་རིང་ཞིག་ དེ་རིམ་དེ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱའི་རྫོང་ཆེ་རྒྱུད་ལ་རྒྱོས་དང་། རྒྱ་གང་གི་རྫོང་ཆེ་བ་རེད་དམ།

བྱིད་གིས་ཤེས་གསལ་ལྟར། རྒྱགས་ཅི་ནག་པོ་བྱུགས་པའི་རྒྱགས་ཤིན་ནང་གི་རྒྱ་རྫོང་ཆེ་བ་ཡོད། དངོས་གཟུགས་
 མདངས་མེད་གྱིས་དངོས་གཟུགས་གཞན་ལས་འཕྲོ་རྒྱས་མང་བ་འཛིན་ཐུབ་གྱི་ཡོད།

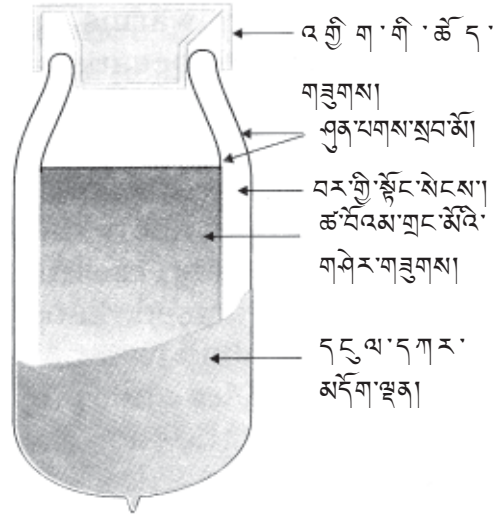
དངོས་གཟུགས་མདངས་མེད་གྱིས་འཕྲོ་རྒྱས་གཏོང་ཚད་ནི་དངོས་གཟུགས་མདངས་ཅན་ལས་ཆེ་བ་ཡོད། འདིའི་
 སློབ་བྱིད་གྱིས་ཞིབ་བཤེར་ལས་སྤོང་པོར་བྱ་ཐུབ། ཐུང་སློབ་11 ནང་བེད་སྤོང་བྱས་པའི་རྒྱགས་ཤིན་དེ་གཉིས་ནང་མང་
 ཉུང་དང་ཚ་ཚད་གཅིག་པའི་རྒྱ་ཚ་བོ་(དཔེར་ན་ 80 °C)གང་ཙམ་རེ་རྒྱགས་ཏེ། རྒྱགས་ཤིན་དེ་གཉིས་ཀྱི་བ་ནག་གམ་
 ཁང་པའི་ནང་བཞག་ནས་སྤོང་མ་བརྒྱ་སོང་རིམ་ཚ་ཚད་ལ་རྒྱོས། བྱིད་གྱིས་མཐོང་གསལ་ཞིག་ལ། རྒྱགས་ཤིན་ནག་པོའི་
 ནང་གི་རྒྱ་དེ་གཞན་ལས་གང་དུ་སྤོང་ཡོད།

དེར་བརྟེན། ང་ཚོས་ཤེས་ཟེན་པ་ཞིག་ནི། དངོས་གཟུགས་མདངས་མེད་གྱིས་འགྲུང་འཕྲོའི་རྒྱས་པ་འཛིན་གཏོང་
 ཐུ་ཚད་དངོས་གཟུགས་མདངས་ཅན་ལས་ཆེ་བ་ཡོད། བེད་དོན་འདི་ནི་ང་ཚོའི་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ནང་བེད་སྤོང་མང་
 དུ་ཐུང་བཞིན་ཡོད་པ་མཐོང་ཐུབ། དེར་བརྟེན། ང་ཚོས་དབྱར་ཁར་གྱོན་ཚས་ནག་པོ་ལས་དཀར་པོ་གྱོན་ན་བདེ་བོ་ཡོང་

གི་ཡོད། ཁྲི་མི་དང་ཇ་ལྷ་བུ་མེར་པ་མཛད་ས་ཅན་ནང་དུ་ཡུན་རིང་ལ་ཚ་ཤོར་སྡོད་པ་དང་། ཁང་པ་མདོག་དཀར་པོ་ཅན་
ནམས་དབྱར་ཁར་བསེལ་པོ་ཡོད། གང་ཡིན་ཞེ་ན། དེས་ཉི་འོད་སྲིར་སྡོག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས་རེད། དེ་ཙམ་མ་ཟད།
དོད་གཏོང་ཚད་ཞན་པས་དགུན་ཁར་དོན་ཤོར་སྡོད་ཐུབ་པོ། །

10.6 ཚ་དམ། The Thermo Flask

ང་ཚོས་ཚ་དམ་ནི་གཤེར་ཁུ་ཚ་བོ་དང་གང་མོ་ཡུན་རིང་
ཉར་བར་སྡོད་ཀྱི་ཡོད་ལ། དེ་ནི་དོད་ཀྱི་བརྒྱུད་བྲིད་དང་། འཁོར་
བསྐྱོད། འགྲེད་འཕྲོ་གསུམ་ལ་བརྟེན་ནས་དོད་འཕྲོ་རྒྱུ་དུ་འགྲོ་
བར་བཟོ་བཀོད་བྱས་ཡོད། དཔེ་རིས་'༡༠'༡༩ རང་ཚ་དམ་གྱི་
གྲུབ་རྒྱུ་ལ་བརྟེན་ཡོད། དེ་ནི་ཤེལ་གྱི་བང་རིམ་གཉིས་ཀྱིས་གྲུབ་
ཅིང་། བང་རིམ་དེ་གཉིས་དབར་གྱི་རྒྱུང་སྲི་རུ་བཏོན་ཏེ་ཁ་ཟུམ་
ཡོད་ལ། བང་རིམ་དེ་གཉིས་དབར་རྒྱང་ཅི་ཙམ་ཉུང་དུ་གཏོང་
ཐུབ་ན་དེ་ཙམ་ལེགས། (དཔེ་རིས་'༡༠'༡༩) ཁ་གཏང་དུ་ཡོད་
པའི་ཤེལ་གྱི་བང་རིམ་གཉིས་ཀྱི་ནང་ངོས་དེ་དངུལ་མདོག་བྲུགས་

དཔེ་རིས་'༡༠'༡༩ ཚ་དམ།

ཡོད། དེའི་ཁ་གཏོང་སློ་ཤིང་(Cork)དང་། འགྲིག་ དེ་མིན་ཚོད་གཟུགས་ལྷུ་ཆས་འགའ་ཞིག་གིས་བཟོས་ཡོད།

དང་ཚོས་ཚ་དམ་གྱིས་དོད་འཕྲོ་ཚད་ཉུང་དུ་གཏོང་རྒྱུ་ལ་བརྟེན་བར་གྲ།

- ༡། ཤེལ་གྱི་བང་རིམ་གཉིས་དབར་གྱི་མཁའ་རྒྱང་སྲིར་བཏོན་པ་དེས་བརྒྱུད་བྲིད་དང་འཁོར་བསྐྱོད་ཀྱི་སློ་ནས་
དོད་འཕྲོ་ཚད་ཉུང་དུ་གཏོང་བ་ཡིན།
- ༢། བང་རིམ་ངོས་ཀྱི་མདོག་དཀར་པོ་དེས་དོད་ཀྱི་འཕྲོ་རྒྱུས་ཕལ་ཆེ་བ་སྲིར་སྡོག་བྱེད་ཐུབ་པས། འགྲེད་འཕྲོ་
ལ་བརྟེན་ནས་དོད་འཕྲོ་ཚད་ཉུང་དུ་གཏོང་བ་ཡིན།
- ༣། ཤེལ་ནི་དོད་ཀྱི་བརྒྱུད་བྲིད་ཞན་གསུམ་ཡིན་པ་དང་། སློ་ཤིང་དང་། འགྲིག་ དེ་མིན་ཚོད་གཟུགས་ལྷུ་ཆ་
གཞན་ལ་བརྟེན་ནས་ཚ་དམ་གྱི་སྐྱེ་དང་མཚུ་ཏོ་ལས་དོད་ཤོར་རྒྱུ་དུ་གཏོང་བ་ཡིན།

དྲི་བར་ལན་ཐོབས།

- ༡། དབྱར་དུས་མི་ནམས་ཀྱིས་གྲོན་ཆས་དཀར་པོ་གྲོན་རྒྱུ་དགའ་བའི་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ནམ།
- ༢། བྱིས་ལག་པ་མེ་ཡི་འབྲིས་སུ་བཅར་ཚེ་ཚ་བོ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད་པས། བརྒྱད་རིམ་གང་ལ་བརྟེན་ནས་མི་ནས་བྱི་ལག་པར་རྫོད་འཕྲིན་ཡོད་དམ།
- ༣། རྩ་མ་ནག་པོ་ཞིག་དང་རྩ་མ་དཀར་པོ་ཞིག་གི་ནང་རྫོད་ཚད་དང་མང་ཉུང་གཅིག་པའི་རྒྱ་ཚ་བོ་སྒྲགས་པ་ཡིན་ན། དེ་གཉིས་ལས་གང་ནང་གི་རྒྱ་ཚ་བོ་དེ་མགྲོགས་པོར་གྲང་མོར་འགྱུར་རམ། རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་འགྲེལ་བཤད་ཏེ་སྲོལ།

ཚིག་གསུམ།

Boiling point

འཁོལ་མཚམས།

Calorie

ཁལ་ལོ་རི།

Change of state

ནམ་པའི་འགྱུར་ལྗོན།

Conduction

བརྒྱུད་ཁྲིད།

Effects of heat

རྫོད་ཀྱི་བྱེད་རྒྱས།

Expansion

རྒྱ་བསྐྱེད།

Cork

སྒོ་ཤིང་།

Melting point

བཟུ་མཚམས།

Radiant energy

འགྲེད་འཕྲོའི་རྒྱས་པ།

Radiation

འགྲེད་འཕྲོ།

Joule

ཇོལ།

Specifi heat capacity

རྫོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་ངེས་ཅན།

Convection

རྫོད་ཀྱི་འཁོར་བསྐྱོད།

Wax

སྤྲ་ཚོལ།

Radiant energy

འགྲེད་འཕྲོའི་རྒྱས་པ།

Mechanical energy

འཕྲུལ་ཆས་ཀྱི་རྒྱས་པ།

Thermo flask

ཚ་དམ།

Thermo cole

འགྲིག་སོབ།

Insulator

ཚོད་གཟུགས།

Mercury thermometer

དངུལ་རྒྱུའི་ཚ་འཇལ་ཡི་ཆས།

སློབ་ཚན་བསྟུས་དོན།

- ༡། རྫོང་ནི་དངོས་པོ་ཚ་བོ་ནས་གང་མོར་འཕེ་བའི་རྒྱས་པའི་རྣམ་པ་ཞིག་ཡིན།
- ༢། རྫོང་བྱང་ན་དངོས་རྣམས་ཀྱི་བསྐྱེད་པ་དང་། གང་དུ་བརྟུག་ཚེ་དངོས་རྣམས་ཚུང་དུ་འཁྲུམ་པ་ཡིན།
- ༣། དངོས་པོའི་རྣམ་པ་གསུམ་གྱི་ལས་སྲ་གཟུགས་ཀྱི་ཀྱི་བསྐྱེད་ཀྱི་ཚད་ཚུང་ཤོས་དང་། རྫུང་གཟུགས་ཀྱི་ཀྱི་བསྐྱེད་ཀྱི་ཚད་ཚད་ཆེ་བོས་ཡིན།
- ༤། ཁལ་ལོ་རི་གཅིག་ནི་ཚུ་གླ་རམ་། ཚ་ཚད་། °C འཕར་བར་དྲོད་ཅི་ཙམ་དགོས་པའི་ཚད་དེ་ཡིན།
- ༥། དངོས་པོ་ཞིག་གི་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་ནི། དངོས་པོ་དེའི་ཚ་ཚད་། °C ལ་སློབས་པར་དགོས་པའི་དྲོད་ཀྱི་ཚད་དེ་ཡིན།
- ༦། དངོས་པོ་ཞིག་གི་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་དེས་ཅན་ནི། དངོས་པོ་གི་ལོ་གླ་རམ་། ཚ་ཚད་། °C སློབས་པར་དྲོད་ཅི་ཙམ་དགོས་པའི་ཚད་ལ་ཟེར།
- ༧། དངོས་པོ་ཞིག་ལ་དྲོད་བཏང་སྟེ་སྲ་གཟུགས་ནས་གཤེར་གཟུགས་སུ་བརྒྱུར་བྱུང་བལ། གཤེར་གཟུགས་ནས་རྫུང་གཟུགས་སུ་འབྱུང་བསྐྱུར་བྱུང་བལ། སུ་འབྱུང་བསྐྱུར་བྱུང་བལ་གྱི་ཡོད།
- ༨། དངོས་པོ་ཞིག་སྲ་གཟུགས་ནས་གཤེར་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བར་བྱེད་པའི་ཚ་ཚད་དེར་དངོས་པོ་དེའི་བཞུ་མཚམས་ཟེར།
- ༩། དངོས་པོ་ཞིག་གཤེར་གཟུགས་ནས་རྫུང་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བར་བྱེད་པའི་ཚ་ཚད་དེར་དངོས་པོ་དེའི་འཁོལ་མཚམས་ཟེར།
- ༡༠། རྫོང་ནི་དངོས་པོ་ཚ་བོ་ཞིག་ནས་གང་མོ་ཞིག་དུ་འཕེ་ཚུལ་ལ་རྣམ་པ་གསུམ་ཡོད་དེ། བརྒྱུད་བྱིད་དང་། འཁོར་བསྐྱེད། འགྲུད་འཕྲེ་ཞེས་སོ། །
- ༡༡། དངོས་པོ་གཉིས་ཀྱི་ཚ་ཚད་གཅིག་པ་ཆགས་སྐབས། དྲོད་ཀྱི་འཕེ་ཚུལ་མཚམས་འདོག་བྱེད་པ་མཐོང་བྱུང།
- ༡༢། སྲ་གཟུགས་ཀྱིས་རང་གི་ཆ་ཤས་གཅིག་ནས་གཅིག་དབར་རམ། ཡང་ན་སྲ་གཟུགས་གཞན་ཞིག་དབར་ཕན་ཚུན་འཕྲད་པའི་སློ་ནས་དྲོད་བརྒྱུད་བྱིད་ཀྱི་ཡོད།
- ༡༣། ལྷགས་རིགས་ཏེ། དཔེར་ན། དདུལ་དང་། ཟངས། ཉ་ཡང་། ལྷགས་རྣམས་དྲོད་ཀྱི་བརྒྱུད་བྱིད་ལེགས་གས་ཡིན།
- ༡༤། བལ་དང་། ཤིང་། སོག་མ། ཤོག་བྲ། སློ་ཤིང་། འགྲིག་སོ་བ་རྣམས་དྲོད་ཀྱི་བརྒྱུད་བྱིད་ཞན་གས་ཡིན།
- ༡༥། མཁའ་རྒྱུད་ནི་དྲོད་ཀྱི་བརྒྱུད་བྱིད་ཞན་གས་ཡིན།
- ༡༦། གཤེར་གཟུགས་དང་རྫུང་གཟུགས་ནང་འཁོར་བསྐྱེད་ཀྱི་སློ་ནས་དྲོད་འཕེ་བ་ཡིན།
- ༡༧། དངོས་གཟུགས་གཉིས་དབར་བརྒྱུད་ལམ་གང་ཡང་མེད་པར་དངོས་གཟུགས་ཚ་བོ་ནས་གང་མོར་དྲོད་འཕེ་བའི་བརྒྱུད་རིམ་དེ་ལ། འགྲུད་འཕྲེ་ཟེར།

- ༡༩༡ འགྲེད་འཕྲོ་བརྒྱུད་དེ་ང་ཚོར་ཉི་མའི་རྫོང་སློབས་ཀྱི་ཡོད།
- ༡༩༢ དངོས་པོ་མདངས་ཅན་དང་བསྐྱར་ན། དངོས་པོ་མདངས་མེད་ནམས་ཀྱིས་འགྲེད་འཕྲོ་བརྒྱུད་དེ་རྫོང་འཛིབ་པ་དང་རྫོང་མང་བ་གཏོང་བ་ཡིན།
- ༡༩༣ ཚ་དམ་ནི་བརྒྱུད་ཁྲིད་དང་། འཁོར་བསྐྱོད། འགྲེད་འཕྲོ་བཅས་བརྒྱུད་དེ་རྫོང་ཕོར་ཚད་ཉུང་དུ་གཏོང་བའི་ཐབས་ལམ་སྟེན་དེ་བཞེས་ཡོད།

སློབ་ཚན།

- ༡ རྫོང་གི་བཞུར་གཟུགས་ཀྱི་ཁ་སྐྱོགས་དེ་རི་ལྗར་བྱང་བ་ཡིན་ནམ།
- ༢ རྫོང་གི་ཚད་གཞལ་བར་ཚད་གཞི་གང་ཞིག་སློབ་ཀྱི་ཡོད་དམ།
- ༣ རྫོང་གི་ཕོར་ཚད་དང་རྫོང་གི་ཕོར་ཚད་ངེས་པ་ཅན་གཉིས་དབར་ཁྱད་པར་གང་ཡོད་དམ།
- ༤ ལྷ་ལྷ་རམ་2 ལ་རྫོང་ལྷ་རམ་བརྒྱུ་བཏང་བ་ཡིན་ན་ལྷ་དེ་ཚ་ཚད་ཅི་ཅམ་ལ་སློབས་ཀྱི་རེད་དམ།
  - ༡) 2 °C ༢) 5 °C
  - ༢) 8 °C ༣) 10 °C
- ༥ གཤམ་གསལ་ལས་གང་ཞིག་རྫོང་གི་ཚོད་གཟུགས་ཡག་ཤོས་རེད་དམ།
  - ༡) མཁའ་རྒྱུད། ༢) ལྷགས།
  - ༢) དངུལ། ༣) ལྷ།
- ༦ རག་དང་ལྷགས་བཅས་ལྷགས་རིགས་གཉིས་ལས་གྲུབ་པའི་དབྱུག་གྲུག་གཉིས་དབར་ཚ་ལ་བརྒྱབ་སྟེ་མཐུན་སྦྲེལ་བྱོས། དེ་ལ་རྫོང་བཏང་ཚེ་ལྷགས་དབྱུག་དེ་གྲུག་འགྲོ་ཡི་ཡོད། གནས་ཚུལ་དེར་འགྲེལ་བརྗོད་བྱོས།
- ༧ ཁྲིད་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཐོད་པར་རེག་སྟེ་ཁྲིད་ཀྱི་ཚ་ཚད་མཐོ་བར་སྦྱིན་ཡོད་མེད་བཏག་མི་སྲུབ་པའི་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ནམ།

- ༥༡ ཚད་གཞི་གཅིག་པའི་དངོས་པོ་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ལ་དྲོད་མང་ཉུང་གཅིག་པ་བཏང་ནའང་། དེ་གཉིས་ཀྱི་ཚ་ཚད་གཅིག་མཚུངས་རང་འཕར་གྱི་མེད། རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་ནམ།
- ༧༡ རྒྱ་བྱང་ནི་ཉིན་མོར་ཚ་བ་ཆེ་ཞིང་མཚན་མོར་ཤིན་ཏུ་གང་བའི་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན།
- ༡༠༡ རྒྱ་10 kg ཡི་ཚ་ཚད་30 °C འཕར་བར་དྲོད་མང་ཉུང་ག་ཚོད་དགོས་སམ།
- ༡༡༡ དྲོད་ཚད་གཅིག་པ་ཡིན་ནའང་ཤིང་ལས་ཐོག་རྗེ་(རྗེ་གཡམ་) དང་རྩོད་གཉིས་གང་མི་ཡིན་པར་ཚོར་གྱི་ཡོད། རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་ནམ།
- ༡༢༡ དངོས་པོ་ཚང་མས་རང་གི་ཉེ་འཁོར་ནས་དྲོད་རྒྱས་འཛིན་གྱི་ཡོད་ནའང་། དངོས་པོ་ཚང་མའི་ཚ་ཚད་ལྷ་མཐུད་འཕར་མི་ཐུབ། དེའི་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ནམ།
- ༡༣༡ དངོས་རྗེས་གང་རུང་30 g ལ་དྲོད་ཁལ་ལོ་རི་50 བཏང་ན་དེའི་ཚ་ཚད་15 °C ནས་40 °C བར་འཕར་གྱི་ཡོད། དེས་ན། (༡) དངོས་རྗེས་དེའི་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་ངེས་ཅན་ག་ཚོད་ཡིན་པ་དང་། (༢) དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་ག་ཚོད་རེད་དམ།
- ༡༤༡ ཚ་ཚད་20 °C ཡིན་པའི་ཁང་པ་ཞིག་གི་ནང་གཤོས་ཚད་400 g ཅན་གྱི་ཤེལ་ཕོར་ཞིག་ཡོད། གལ་ཏེ་ཤེལ་ཕོར་དེ་ཚ་ཚད་80 °C ཡིན་པའི་ཚུ་ཚ་བོ་སླུ་གས་པའི་གཞིང་པ་ཞིག་གི་ནང་ཐིམ་བཅུག་ན། གཞིང་པ་དང་ཚ་ཚད་གཅིག་མཚུངས་ཡོང་བར་ཤེལ་ཕོར་དེས་དྲོད་ག་ཚོད་འཛིན་དགོས་སམ།
(ཤེལ་གྱི་དྲོད་ཀྱི་ཤོང་ཚད་ངེས་ཅན། = 20 1000 J / kg °C)